

Matalan kynnyksen palveluiden tarvekartoitus

Essoossa

Inka-Julia Karanko

Tiina Nummenheimo

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Matalan kynnyksen palveluiden tarvekartoitus Espoossa

Inka-Julia Karanko

Tiina Nummenheimo

Sosionomi AMK

Sosionomi AMK, kirkon nuorisotyö

Opinnäytetyö

Toukokuu, 2022

Inka-Julia Karanko, Tiina Nummenheimo

Matalan kynnyksen palveluiden tarvekartoitus Espoossa

Vuosi

2022

Sivumäärä

56

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millainen matalan kynnyksen palveluiden tarve Espoossa on, millaisille matalan kynnyksen palveluille on tarve ja missä näiden palveluiden tulisi sijaita. Tätä varten toteutettiin tarvekartoitus, jonka tilaajana oli Espoon kaupungin päihde- ja mielenterveyspalvelut. Yhteistyökumppaneina toimivat Sininauhasäätiö ja Irti Huumeista Ry.

Opinnäytetyön ja samalla myös tarvekartoituksen teoreettinen viitekehys kietoutuu matalan kynnyksen palveluiden ja haittoja vähentävän työtteen, osallisuuden sekä vertaisuuden ympärille.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisin tutkimusmenetelmin. Tarvekartoitusta varten toteutettiin kyselyt, jotka lähetettiin matalan kynnyksen toiminnan asiakkaille sekä heidän kanssaan työskenteleville sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille. Aineisto koostuu 12:sta työntekijäkyselyn vastauksesta sekä 29:stä asiakaskyselyn vastauksesta. Vastaukset analysoitiin sisällönanalyysillä. Espoon kaupungin toiveena oli myös taloudellisen näkökulman sisällyttäminen tarvekartoitukseen. Tarvekartoitus palautettiin yhteistyökumppaneiden ja tilaajan käyttöön talvella 2021.

Tulosten perusteella niin työntekijät kuin asiakkaat arvioivat matalan kynnyksen päiväkeskukselle ja jalkautuvalle vertaistoiminnalle olevan tarvetta Espoossa. Matalan kynnyksen päiväkeskuksen tarve arvioitiin molempien vastaajaryhmien osalta suuremmaksi verrattuna jalkautuvaan vertaistoimintaan.

Asiakkaiden ja työntekijöiden vastauksissa matalan kynnyksen palveluiden tarpeiksi nousivat neuvonta ja ohjaus esimerkiksi etuuksien hakemisessa ja sosiaali- ja terveyspalveluiden saamisessa. Mahdollisuus tyydyttää perustarpeet, vertaistuki sekä palvelu, jossa voi käydä ilman päihdeettömyysvaatimusta ja tuomitsemista nousivat myös palvelutarpeiksi ja -kriteereiksi.

Niin työntekijä- kuin asiakasvastauksissa päiväkeskuksen ja jalkautuvan vertaistoiminnan sijaintikriteeriksi nousi hyvät kulkuyhteydet. Suorat sijaintivaihtoehdot olivat Leppävaara, Espoon keskus ja Matinkylä.

Asiasanat: matalan kynnyksen palvelut, päihteet, asunnottomuus, vertaisuus, huono-osaisuus

Needs assessment for Low Threshold Services in Espoo

Year

2022

Pages

56

The purpose of this thesis was to collect information about the need for low threshold services in Espoo, what kind of low threshold services are needed and where they should be located. For this a needs assessment was commissioned by the City of Espoo's substance abuse and mental health services. The working life partners of the thesis were Sininauhasäätiö and Irti Huumeista ry.

The theoretical framework of the thesis and needs assessment were built around low threshold services and harm reduction, participation and peer support.

The thesis was carried out as a qualitative study using surveys. Two surveys were made to collect information from the target group of the low threshold services and from the health care and social services professionals who work with the target group. Total of 29 clients and 12 professionals answered the survey. The City of Espoo also wanted the financial perspective to be included in the needs assessment. The needs assessment was returned to the working life partners and to the City of Espoo's substance abuse and mental health services in the winter of 2021.

The results of the surveys revealed that both professionals and clients evaluated that there is a need for low threshold services in Espoo. The need for low threshold day centre was evaluated greater than the need for outreach peer support.

Both professionals and clients evaluated that there is a need for guidance and counselling, place to satisfy basic needs, to get peer support and to have a place where one can go intoxicated and without judgement.

Criteria of the location for both the low threshold day centre and outreach peer support was good traffic connections and straight location suggestions were Leppävaara, Espoon keskus and Matinkylä.

1	Johdanto	6
2	Huono-osaisuus.....	7
2.1	Päihteet ja niiden käyttö	8
2.2	Asunnottomuus.....	11
2.3	Ennaltaehkäisevä työ.....	13
3	Matala kynnyks palveluissa ja haittoja vähentävä työote	15
3.1	Matalan kynnyksen päiväkeskus.....	16
3.2	Jalkautuva vertaistoiminta	18
4	Tarvekartoituksen toteutus.....	19
4.1	Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset.....	19
4.2	Tutkimusmenetelmä.....	20
4.3	Aineiston analysointi	21
4.4	Eettisyys ja luotettavuus	22
5	Tulokset.....	24
5.1	Asiakaskyselyiden tulokset	24
5.1.1	Osallisuus, elämäntilanne sekä palvelut	24
5.1.2	Asiakkaiden palveluntarve ja palveluiden sijainti	26
5.2	Työntekijäkyselyiden tulokset	29
5.2.1	Asiakkaiden tarpeita työntekijöiden sanoittamana.....	30
5.2.2	Matalan kynnyksen palveluiden tarve työntekijänäkökulmasta	31
5.2.3	Päiväkeskuksen ja jalkautuvan vertaistoiminnan hyödyt	33
5.2.4	Työntekijöiden näkemys palveluiden tarpeesta	34
5.2.5	Päiväkeskuksen ja jalkautuvan vertaistoiminnan sijainti	35
6	Johtopäätökset.....	36
7	Pohdinta	38
	Lähteet	41
	Kuviot.....	46
	Liitteet	47

1 Johdanto

Olemme kaksi ammattikorkeakouluopiskelijaa kahdesta eri ammattikorkeakoulusta. Inka-Julia opiskelee Laurea-ammattikorkeakoulussa sosionomiopintoja, ja Tiina opiskelee Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosionomi-kirkon nuorisotyönohjaajaksi. Opinnäytetyö toteutettiin tarvekartoituksena Sininauhasäätiölle ja Irti Huumeista ry:lle, jotka ovat tämän opinnäytetyön yhteistyökumppanit. Tarvekartoituksen tilaajana on Espoon kaupungin päihde- ja mielenterveyspalvelut. Teimme erillisen dokumentin tarvekartoituksesta, mikä palautettiin Espoon kaupungille talvella 2021. Yhteistyökumppanit toimittivat tarvekartoituksen myös STEA:n käyttöön, sillä STEA:sta pyydettiin sitä. Tarvekartoituksen tarkoituksena oli selvittää, millainen tarve Espoon alueella on matalan kynnyksen palveluille, millaiselle matalan kynnyksen palvelulle on tarve sekä missä näiden palveluiden tulisi sijaita. Espoon kaupungin toiveena oli myös taloudellisen näkökulman sisällyttäminen tarvekartoitukseen.

Pääasiallisena kohderyhmänä Espoon kaupungille suunnitellussa matalan kynnyksen toiminnassa ovat henkilöt, joiden ongelmina saattavat olla esimerkiksi asunnottomuus, aktiivinen päihdeiden käyttö, haasteet mielenterveyden ja arjenhallinnan kanssa sekä laillisen oleskeluoikeuden puuttumisen aiheuttama tilanne. Tavoitteena on matalan kynnyksen palveluiden kautta helpottaa heidän pääsyään myös muiden mielenterveys-, päihde-, ja sosiaalipalveluiden piiriin. Toiminnassa tähdätään perustarpeiden, kuten ravinnonsaannin ja hyvinvoinnin sekä osallisuuden vahvistumiseen.

Sininauhasäätiön ja Irti Huumeista ry:n yhteisessä hankeavustushakemuksessa todetaan, että Espoossa ei tällä hetkellä ole tarjolla sellaista matalan kynnyksen palvelua, johon voisi tulla päihtymystilasta huolimatta. Tämä jättää osan hyvin heikossa asemassa olevista ihmisistä tällaisten matalan kynnyksen palveluiden ulkopuolelle. Päihdeettömyysvaatimus voi nostaa kynnystä tulla palvelun piiriin heidän kohdallansa, jotka käyttävät päihdeitä. Jos nämä ihmiset ovat valmiiksi jo palveluiden ulkopuolella, jäävät he myös tällaisen matalan kynnyksen palvelun ulkopuolelle, mikä lisää entisestään syrjäytyneisyyttä.

Sininauhasäätiö on järjestö, jonka perustehtävä on asunnottomuuden poistaminen. Sininauhasäätiön palvelut ovat suunnattu ihmisille, joilla on taustallaan asunnottomuuden kokemuksia sekä päihde- ja mielenterveysongelmia. Toiminnan keskiössä on heikompien aseman puolustaminen, asiakaslähtöinen tuen tarjoaminen sekä asumis- ja päihdepalveluiden kehittäminen. (Sininauhasäätiö 2021b; Sininauhasäätiö 2021c.)

Irti Huumeista ry:n perustehtävä on tukea ihmisiä pysymään kiinni elämässä. Yhdistyksen tarkoituksena on toimia ennaltaehkäisevästi, tukea huumeita käyttävien läheisiä ja perheitä sekä tukea huumeita käyttäviä toipumisessa. Yhdistys vaikuttaa ehkäisevään, kuntouttavaan

ja haittoja vähentävään huumetyöhön ja -politiikkaan. Yhdistys järjestää koulutus-, tiedotus- ja keskustelutilaisuuksia, tarjoaa vapaaehtoistoimijoille, huumeita käyttävien läheisille, huumeita käyttäville sekä niistä toipuville vertais- ja ammatillista tukea ja hoitoonohjausta. (Vainikka 2021.)

Tarvekartoituksen taustalla oli Sininauhasäätiön ja Irti Huumeista ry:n yhteinen hankehakemus sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukselle eli STEA:lle. Hankehakemuksen taustalla olivat huomiot siitä, että Espoon alueella ei ole riittävästi matalan kynnyksen palveluja asunnottomuutta kokeville ja päihteitä käyttäville ihmisille. Tämä jättää osan hyvin heikossa asemassa olevista ihmisistä tällaisten matalan kynnyksen palveluiden ulkopuolelle, mikä lisää entisestään syrjäytyneisyyttä. Päihteettömyysvaatimus saattaa nostaa kynnyksiä tulla palveluun niiden ihmisten kohdalla, jotka käyttävät päihteitä. Mediassa ajoittain pinnalle noussut keskustelu toi esiin tarpeen matalan kynnyksen palveluista. Esimerkiksi Yle on uutisoinut Espoon Sellon kirjaston vessoista, joissa on käytetty päihteitä. Haittoja vähentävän päihdetyön asiantuntija on tähän ehdottanut ratkaisuksi matalan kynnyksen toimipisteen, jossa päihteitä käyttävät ihmiset voisivat käydä asioimassa päihteiden käytöstä huolimatta. (Tuhkanen 2018.)

Tarvekartoituksen merkittävin hyöty lienee se, että kykenimme tulosten avulla selvittämään, että Espoon alueella on ollut puutetta matalan kynnyksen palveluista, ja tuottamaan yhteistyökumppaneille heitä hyödyttävää materiaalia, joka on ollut mahdollistamassa rahoituksen saamista ja matalan kynnyksen palveluiden perustamista Espooseen.

2 Huono-osaisuus

Tarvekartoituksessa on päädytty huono-osaisuuden käsitteeseen osattomuuden kokemusta ja sitä parhaiten kuvaavaa käsitettä pohtiessa. Huono-osaisuutta on aikojen saatossa pyritty lähestymään myös muiden käsitteiden, kuten köyhyyden tai syrjäytymisen, kautta. Välttämättä näiden välillä ei ole kovinkaan suuria eroja. (Kainulainen & Saari 2013, 23.)

Huono-osaisuutta mitataan esimerkiksi talouden kautta. Viimesijaiset etuudet, kuten toimeentulotuki ja työmarkkinatuki, yhdistetään huono-osaisuuteen. Jos huono-osaisuutta tarkastellaan sosiaali- ja terveystalouden verkostosta käsin, sen voidaan paikantaa liittyvän päihde-, mielenterveys-, ja asunnottomuuspalveluihin. Elämönhallintaan liittyvä huono-osaisuustekijä on eri aikavälien tavoitteiden yhteensovittaminen eli toimiiko ihminen pienessä ajassa siten, että se on ristiriidassa hänen pitkäaikaisen etunsa kanssa? Esimerkiksi alkoholin käyttö on tällainen tekijä. (Kainulainen & Saari 2013, 23.)

Käsitteet ovat laajoja eivätkä yksiselitteisiä - on haastavaa määritellä perusteita, joilla ihmisen voisi laittaa kuuluvaksi vaikkapa huono-osaisten ryhmään. Kyse onkin mahdollisesti

enemmän yksilön omasta henkilökohtaisesta kokemuksesta, siitä kokeeko hän olevansa osallinen omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin ja omaavansa vaikutusmahdollisuuksia yhteiskunnassa.

Sosiaalisen osallisuuden tutkimus keskittyy sosiaalisen pääoman ja osallisuutta edistävien palvelujen tutkimukseen. Sosiaalisen pääoman tutkimuksessa selvitetään huono-osaisiksi tavalla tai toisella määriteltyjen asiakasryhmien luottamusta muihin ihmisiin tai julkiseen valtaan. Erityisen kiinnostuksen kohteena on ollut kielteisten palvelukokemusten vaikutus luottamukseen, jota asiakas kokee julkista valtaa kohtaan. Kiinnostuksen kohteena ovat ne mekanismit, joiden ansiosta osa väestöstä ikään kuin rajautuu yhteiskunnan ”ulkopuolelle”. (Saari 2015, 40.)

2.1 Päihteet ja niiden käyttö

Tämä opinnäytetyö paneutuu päihdeongelmallisista puhuttaessa nimenomaan huumeiden ongelmakäyttäjien palveluntarpeeseen. Ongelmakäyttäjäksi luetaan henkilö, jonka päihteidenkäyttö on aiheuttanut hänelle vakavia sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020, 33).

Yleisimmin Suomessa käytettäviä päihdyttäviä aineita ovat alkoholin jälkeen laittomat päihteet; kannabis, opioidit ja stimulantit kuten kokaiini ja amfetamiini. Amfetamiini ja opioidit ovat Suomen päihdeskenessä käytetyimpiä kovia huumeita. Heroiininkäyttö on Suomessa vähäistä, sillä sen saatavuus on heikko kaukaisen maantieteellisen sijaintimme vuoksi. Kokaiinin käyttö on lisääntynyt viime vuosina Suomessa, mikä kertoo päihdekulttuurin muutoksesta. Nykyisin huumeiden käyttö on aiempaa enemmän osa nuorten arkipäivää ja sillä on huomattavasti aikaisempaa vahvempi asema sekä nuorten kaupunkilaisten juhlintatavoissa että myös päihteiden ongelmakäytössä. Alun perin toiseksi huumeaalloksi nimetty, 1990-luvulla alkanut kehitystrendi on jatkanut kasvuaan, eikä sen taitumisesta ole merkkejä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020, 18.)

Huumeiden käyttö ei ole enää Suomessa marginaalista vaan se koskettaa niin suurta osaa suomalaisista, että esimerkiksi sosiaalipalveluiden suunnittelussa on otettava huomioon käyttäjien tarpeet ja toiveet sekä palveluiden saavutettavuus tilanteessa, jossa asiakkaalla saattaa olla useita päällekkäisiä toimintakykyä alentavia tekijöitä päihdeongelman lisäksi.

Suomessa oli arvion mukaan noin 31 000-44 500 amfetamiinia ja opioideja ongelmallisesti käyttävää vuonna 2017. Suomalaisissa huumeiden ongelmakäyttäjissä on viimeisten vuosien aikana tapahtunut huolestuttava muutos: yhä nuorempien ongelmakäyttäjien joukko on selvästi kasvanut. Yleensä sosiaaliset ja terveydelliset ongelmat ovat yleisimpiä nuorten aikuisten parissa, mutta vuoden 2017 tutkimuksen mukaan jo 15-24 vuotiaista 1.3 % oli

huumeiden ongelmakäyttäjiä. Vastaava luku 25-34-vuotiaiden kohdalla on vain hieman suurempi, 1.7 %. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020, 18, 39.)

Huumeiden ongelmakäyttö johtaa usein riippuvuuteen ja sitä kautta psyykkisiin ja sosiaalisiin ongelmiin. Suonensisäinen käyttö altistaa lisäksi tartuntataudeille ja yliannostukset sekä myrkytyskuolemat ovat mahdollisia. Koska huumeiden käyttö, hallussapito, ostaminen ja myyminen ovat rikoksia, käyttäjä voi joutua ongelmiin oikeuslaitoksen kanssa ja sitä kautta monenlaisiin hankaluuksiin arkielämässään. Pidempikestoista käyttöä leimaavat monissa tapauksissa sosiaalinen syrjäytyminen ja käyttäjän kytkeytyminen rikollisiin verkostoihin. Selvää on, että päihteiden käytön haittavaikutukset koskettavat käyttäjän lisäksi monin tavoin myös muita, erityisesti yhteiskuntaa ja käyttäjän lähimpiä ihmisiä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019, 2.)

Kannabis on yleisin Suomessa käytetty huume. Kannabiksen negatiivisten vaikutusten on todettu olevan suurimpia käyttäjän psyykkiselle hyvinvoinnille. Runsas kannabiksen käyttö altistaa tutkimusten mukaan ahdistus- ja masennushäiriöiden kehittymiselle. Oireet ovat sitä pahempia, mitä nuorempana käyttö on aloitettu ja mitä runsaampaa se on ollut. Suomalaisessa pitkäaikaisseurantaan perustuvassa tutkimuksessa selvitettiin 18, 478 skitsofreniadiagnoosin saaneen potilaan päihdehistorian ja käytön yhteyttä sairauden puhkeamiseen. Vuonna 2013 The Psychiatrist -julkaisussa esitellyn tutkimuksen tulokset osoittivat, että todettiin lähes puolella (46 %) kannabiskykoosin takia sairaalahoitoon päätyneistä oli puhjennut skitsofrenia kahdeksan vuoden seuranta-ajan kuluessa. Amfetamiinin käytön aiheuttamat psykoosit olivat hieman vähäisempiä, niitä todettiin olevan 30 prosenttia pitkäaikaisseurannassa. (Hakkarainen 2014.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toukokuussa 2021 julkaisemat jättesitutkimusten tulokset osoittavat, että myös kovien huumeiden, kuten amfetamiinin, kokaiinin ja ekstaasin käyttö on merkittävästi lisääntynyt. Tulosten perusteella amfetamiinia käytetään laajasti koko maassa, ja käyttö on jatkanut kasvuaan etenkin pääkaupunkiseudulla. Helsingin ja lähiseutujen alueella todettiin maaliskuussa 2021 mittaushistorian korkeimmat amfetamiinin käyttömäärät. Vuotta 2020 on leimannut koronaviruspandemia ja poikkeusolojen aikaisen huumeidenkäytön selvittämiseksi tehtiin ylimääräiset näytteenkeräykset touko-kesäkuussa ja elokuussa. Touko-kesäkuun keräyksessä havaittiin, että osassa tutkimuskaupunkeja aineiden käyttö laski selvästi, osassa puolestaan muutoksia ei juuri ollut. Esimerkiksi Helsingin puhdistamon toiminta-alueella loppukevään muutokset jäivät vähäisiksi. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020, 33.)

Aktiivisesti päihteitä käyttävällä on usein ongelmia liittyen asumiseen, ihmissuhteisiin, taloudelliseen pärjäämiseen ja fyysiseen sekä psyykkiseen hyvinvointiin. Useasti addikti on kohdannut elämänsä alkutaipaleesta lähtien hylkäämistä, väkivaltaa, pelkoa, hyväksikäyttöä

tai muita traumatisoivia ja kehitykseen vaikuttavia asioita. Osalla on neuropsykologisia tai mielenterveyden häiriöitä, jotka jo itsessään tekevät arjesta haasteellista. Päihteiden käyttö vaikuttaa henkilön ihmissuhteisiin ja vuorovaikutukseen lähimmäisten kanssa, sekä viranomaissuhteisiin ja palveluihin sitoutumiseen. Huumeidenkäyttäjät kantavat usein stigmaa, joka eristää heidät yhteiskunnallisesta osallisuudesta ja “päihteettömistä ihmissuhteista”. (Koskela & Ovaska, 2017, 7.)

Päihteiden ongelmakäyttö vaikeuttaa usein osallisuutta ja osallisuuden kokemuksia. Päihteidenkäyttäjillä on tyypillisesti yhteiskuntaan ja yhteisöihin kuulumattomuuden tunteita ja heidän sosiaaliset verkostonsa ovat kaventuneet. Päihteiden ongelmakäyttäjien osallisuuden ongelmat nousevat esille jokapäiväisessä arkielämässä - muun muassa ongelmina palvelujärjestelmässä, arjen asioinnissa sekä huonona tai piittaamattomana kohteluna yleisessä kanssakäymisessä. (Särkelä-Kukko 2020.)

Suomalainen yhteiskunta sietää huonosti erilaisuutta, joka osaltaan vaikeuttaa päihteiden ongelmakäyttäjien osallisuuden kokemusta. Syrjäytyminen ja toiseuden kokemukset johtavat usein siihen, että käyttäjän yhteiskunnallinen osallisuus heikkenee. Stereotypian takaa jää usein huomaamatta yhteiskunnan rajapinnalla elävät. Heidän olemassaoloonsa suhtaudutaan usein tarpeena aktivoida ennemmin kuin tasavertaisena kansalaisena. (Särkelä-Kukko 2020.)

Päihteiden ongelmakäyttäjien osallisuus nähdään useimmiten mahdollisena tulevana osallisuutena, joka mahdollistuu vasta siinä vaiheessa, kun päihteiden ongelmakäyttäjä on kuivilla. Päihteidenkäytön aikaista osallisuutta ja osallistumismahdollisuuksia ei tunnusteta tai tunnusteta tarpeeksi hyvin. On hyvä muistaa, että vaikka päihteiden ongelmakäyttö asettaakin omat vaikeutensa yhteiskunnalliselle osallisuudelle, osallistumiselle ja aktiiviselle kansalaisuudelle, päihteiden ongelmakäyttäjillä tulee olla, ja myös on, osallisuutta ja aktiivista kansalaisuutta käytöstään huolimatta. (Särkelä-Kukko 2020.)

Päihteiden ongelmakäytön aikainen osallisuus voi pitää sisällään ”normaaleja” yhteiskunnallisen osallisuuden muotoja, kuten yhteiskunnallista ja poliittista osallistumista, opiskelua, työssäkäyntiä, harrastustoimintaa sekä laajoja sosiaalisia verkostoja. Käyttäjien osallisuus linkittyy usein käytön myötä vahvasti alakulttuureihin ja lähtee näin helposti eriytymään valtavirran osallistumismuodoista. Tämä voi johtaa myös osallisuuden arkitodellisuuden eriytymiseen. Päihteiden ongelmakäyttäjien osallisuutta tulisi tukea ja valtavirran mukaista osallisuutta ja osallistumistapoja tulisi vahvistaa myös päihteiden käytön aikana. Jokaisella on oikeus tuntea olevansa osallinen ja osallistua yhteiskunnan ja yhteisöjen toimintaan haluamallaan tavalla ja valitsemallaan panostuksella. (Särkelä-Kukko 2020.)

On tärkeää, ettei aktiivisesti päihteitä käyttäviä rajata palveluiden ulkopuolelle. Palvelut tulee suunnitella asiakaslähtöisesti ja siten, että niiden saavutettavuus toteutuu myös heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten osalta.

2.2 Asunnottomuus

Asunnoton on henkilö, jolla ei ole omaa asuntoa ja joka elää: ulkona tai porrashuoneissa, ensisuojoissa, asuntoloissa tai majoitusliikkeissä, asumispalveluyksikössä, kuntouttavassa yksikössä, sairaalassa tai muussa laitoksessa, tilapäisesti tuttujen tai sukulaisten luona. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2022, 17.) Yleisessä keskustelussa käytetään asunnoton-termiä, mutta asunnottomien kanssa työskentelevät käyttävät mieluummin termiä asunnottomuutta kokeva henkilö, sillä asunnottomuus on olosuhde eikä ihmisen piirre. Tässä tarvekartoituksessa käytetään tämän vuoksi termiä asunnottomuutta kokeva henkilö, kun puhutaan asunnottomista ihmisistä.

FEANTSA:lla eli Euroopan asunnottomuustoimijoiden kattojärjestöllä on oma ETHOS-luokittelu, josta käy ilmi erilaisia asunnottomuuden muotoja ja miten ne ilmenevät. Se auttaa tunnistamaan ja kartoittamaan asunnottomuutta sekä sitä voidaan käyttää apuna seuranta- ja arviointikäytännöissä ja poliittisessa päätöksenteossa. (FEANTSA 2021.)

Suomessa oli vuoden 2021 marraskuussa 3 948 yksinelävää asunnottomuutta kokevaa henkilöä. Tämä oli 393 vähemmän kuin edellisvuonna. Pitkäaikaista asunnottomuutta kokevia oli 1 318. Heidän määränsä lisääntyi 264 henkilöllä edellisvuoteen verrattuna. Asunnottomuutta kokevista naisten osuus on noin 23 prosenttia. Vuonna 2021 Suomessa oli 711 nuorta, alle 25-vuotiasta asunnotonta. Nuorten osuus asunnottomista oli 18 prosenttia. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2022, 3-7.)

Pitkäaikaisasunnottomuudesta on kyse silloin, kun asunnottomuutta on kestänyt vuoden tai henkilö on ollut useasti asunnottomana viimeisten kolmen vuoden aikana.

Pitkäaikaisasunnottomilla on asumista haittaava sosiaalinen ongelma, kuten velkaongelma, tai terveydellinen ongelma, kuten päihde- tai mielenterveysongelma. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2022, 9, 14.)

Espoossa asunnottomuus on pysynyt melko samalla tasolla viime vuosien ajan. Yksineläviä asunnottomuutta kokevia espoolaisia oli vuoden 2021 laskennassa 433 henkilöä. Määrä on hieman viimevuotista enemmän, jolloin heitä oli 429 henkilöä. Pitkäaikaisasunnottomuutta kokevien määrä sen sijaan kääntyi hienoiseen nousuun ja heitä oli nyt 154. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2022, 9.)

Asunnottomuuden riskitekijöiksi voidaan eritellä neljä kategoriaa: 1) rakenteelliset tekijät, kuten köyhyys, työttömyys ja maahanmuutto, 2) institutionaaliset tekijät, kuten palveluiden riittämättömyys, 3) ihmissuhdetekijät, kuten erot, väkivalta ja kuolema, sekä 4) henkilöön liittyvät tekijät, kuten terveys, koulutus ja riippuvuudet. (Kostiainen & Laakso 2013, 30). Asunnottomuus on monisyinen ilmiö ja sen taustasyitä on monia, jokaisella ihmisellä on oma tarinansa. Asunnottomuuden taustalla voivat vaikuttaa ”päihdeet, rikollisuus,

mielenterveysongelmat ja yhteiskuntaan kiinnittymättömyys” sekä avioero tai muu ihmissuhteen päättyminen, paikkakunnan vaihto esimerkiksi työn takia, asumistaitojen puute sekä taloudellisen tilanteen heikkeneminen. Näihin kaikkiin syihin liittyy vahvasti jonkin tärkeän asian menettäminen, kuten kodin, yhteisön ja työn menetys. (Suonio & Kuikka 2012, 231.)

Asunnottomuusaika näyttäytyy ”kamppailuna tai luovuttamisena, yhteiskunnan ehdoilla elämisenä, katkoksina ja tilapäisen asumisen vaihtuvuutena”, mutta myös selviytymisenä. Asunnottomuudesta poispääsy edellyttää esimerkiksi kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja. Asunnon saamisessa on kuitenkin monia haasteita, kuten kalliit takuuvuokrat. Asunnottomuus syventää köyhyyttä entisestään, mikä voi tarkoittaa joidenkin kohdalla sitä, että ruokaa etsitään roskalavoilta ja haetaan leipäjonoista. Osalle asunnottomuutta kokevista ihmisistä yhteiskunnan antama taloudellinen tuki on omien kokemustensa mukaan ollut riittävää varsinkin silloin, kun rahaa ei ole mennyt päihteisiin. (Suonio & Kuikka 2012, 233, 238-239.)

Törmä (2007) on tutkinut päiväkeskus Stoorin asiakkaita vuonna 2004. Noin puolet asiakkaista olivat asunnottomia, melkein kaikki käyttivät päihteitä päivittäin, ja erityisesti huumeita käyttävistä asiakkaista 20 prosenttia oli rappukäytävissä yöpyviä asunnottomia. Heillä oli pelon, ulkopuolisen uhan ja hyväksikäytön kokemuksia. 75 prosenttia Stoorin asiakkaista koki jonkinlaisia mielenterveydellisiä oireita. Stoorin asiakkaat kokivat oman fyysisen kuntonsa ja terveydentilansa huonoksi. Osa heistä kertoi huonosta ravitsemuksesta, nälän näkemisestä ajoittain. Nälkä on johtanut esimerkiksi varastamiseen, ruoan etsimiseen roskiksista sekä syömättä jättämiseen. (Törmä 2007, 136-142.)

Nuorten asunnottomuutta saattaa selittää heidän oma päihteiden käyttö tai vanhempien ongelmat, jonka vuoksi nuori joutuu lähtemään pois. Myös luottohäiriömerkinnät ja muut aikaisemmat asumishäiriöt saattavat vaikeuttaa nuoren asunnon vuokraamista. (Suonio & Kuikka 2012, 232.) Myös koulutuksen keskeytyminen ja siitä aiheutuva työttömyys voi johtaa itsenäistyvän nuoren asunnottomuuteen. Nuorten maahanmuuttajataustaisten asunnottomuutta saattaa selittää joissakin tapauksissa kahden kulttuurin aiheuttamat konfliktit. Erityisen vaikea asema on yksin tulleilla pakolaisnuorilla. (Kostiainen & Laakso 2013, 43-44.)

Vieraskielisillä on kolminkertainen asunnottomuusriski verrattuna suomen- tai ruotsinkielisiin. Maahanmuuttajataustaisten asema asuntomarkkinoilla on huono, mikä vaikeuttaa vuokra-asunnon saamista. Erityisesti pakolaistaustaisilla kieliryhmillä, kuten somalin, farsin ja arabian kieli, on huomattavasti suurempi riski joutua asunnottomaksi. (Kostiainen & Laakso 2013, 42-43.)

Paperittomat ovat yksi asunnottomuutta kokevien ihmisten ryhmä. Paperiton henkilö on maassa ilman laillista oleskeluoikeutta eli hänellä ei ole oleskelulupaa tai se on umpeutunut.

(Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.) Paperittomia on arvioitu olevan Suomessa noin 3500. Arvio perustuu ulkomaalaisvalvonnan viranomaisten kohtaamiin paperittomiin. Paperittomat pyrkivät pysymään viranomaisten ulottumattomissa, sillä viranomaisten tieto paperittoman oleskelusta Suomessa johtaa kiinniottamiseen ja maasta poistamiseen. (Keskimäki, Nykänen & Kuusio 2014, 14-15.)

Valtio on velvollinen takaamaan kaikkien, myös paperittomien, valtion alueella oleskelevien ihmisten perusoikeudet, huolimatta maahanmuuttopolitiikasta ja -kontrollista (Keskimäki, Nykänen & Kuusio 2014, 9). Tästä huolimatta paperittomien oikeudet ovat hyvin rajalliset. Hyvin rajatut palvelut tarkoittavat ihmisiä, joiden sairauksia ei hoideta tai hoidetaan vasta sitten, kun tilanne on kärjistynyt. Pelko maasta poistamisesta ja kielitaidottomuus ajavat paperittomat turvautumaan vapaaehtoisuttajiin, ja joissain tapauksissa laittomiin tahoihin. Hyväksikäytön uhriksi joutunut paperiton ei uskalla ilmoittaa hyväksikäytöstä viranomaisille karkottamisen pelossa. (Jauhiainen, Gadd & Jokela 2018, 18-19.) Matalan kynnyksen päivakeskus on paperittomalle henkilölle paikka, jossa hän pääsee ruokailemaan, levähtämään sekä saamaan ohjausta.

Asunnottomuus haastaa ihmisen jokapäiväistä elämää. Kun ei ole kotia, jossa elää, nukkua, syödä ja viettää aikaa, elämä on stressiä ja kysymyksiä täynnä. Missä voi syödä? Missä levähtää, entä missä nukkua yön yli? Minne jättää reppu turvallisesti säilöön? Entä jos haluaa olla täysin yksin, ilman että muut häiritsevät? Asunnottomalla ei useinkaan ole mahdollisuutta valita, vaan hän käyttää niitä palveluja, joihin hän sillä hetkellä pääsee.

Haasteellisessa elämäntilanteessa olevien asunnottomien tukeminen vaatii selvästi enemmän resursseja. Matalan kynnyksen asumisen ohjausta olisi hyvä lisätä esimerkiksi järjestöjen päivätoimintakeskuksissa tai julkisen sektorin neuvontapalvelupisteissä. Asumisen tukemisessa tulisi lisätä myös kuntien sosiaali- ja terveystoimen edustajien jalkautuvaa työtä. Asumisen ohjauksessa on saatu hyviä kokemuksia kokemusasiantuntijoista, jotka käyvät esimerkiksi terveyskeskuksen päivystysasemilla ja sosiaalitoimen vastaanotolla. (Ympäristöministeriö 2019, 59, 63.)

2.3 Ennaltaehkäisevä työ

Tiimimme toinen jäsen on sosionomi- kirkon nuorisotyönohjaajan kaksoistutkintoa suorittaessaan tottunut pohtimaan sosiaalityötä ja -palveluita ennaltaehkäisevän päihdetyön näkökulmasta, jota myös seurakunnan nuorisotyö on. Seurakunnan nuorisotyöllä viitataan yleensä rippikouluikäisiin tai isosikäisiin nuoriin. Työ sisältää paljon moniammatillista yhteistyötä muiden nuorten kanssa toimivien instanssien kanssa.

Oppilaitosyhteistyö on tärkeää nuorisotyötä ja oppilaitokset ovat yksi seurakunnan tärkeimmistä yhteistyökumppaneista. Kirkon, koulun ja oppilaitosten yhteistyö perustuu

pitkään yhteiseen historiaan, mutta parhaiten sitä motivoi yhteinen tavoite lasten ja nuorten kokonaisvaltaisesta kasvusta ja hyvinvoinnista, johon sisältyy myös oikeus omaan uskontoon. (Kirkkohallitus 2012, 32-33.)

Kirkon tekemä etsivä nuorisotyö on avunantamista erityisesti niille lapsille ja nuorille, joiden hätä on suurin ja joita ei välttämättä muussa seurakunnan toiminnasta tavoiteta. Kohderyhmänä ovat syrjäytymisvaarassa olevat tai jo syrjäytyneet lapset ja nuoret. Työtä toteutetaan ammatillisesti sekä työntekijöiden että vapaaehtoisten voimin esimerkiksi Saapastyössä. Etsivä nuorisotyö korostaa lapsen ja nuoren yksilöllisyyttä, omaehtoisuutta, itsemääräämisoikeutta ja luovuttamatonta arvoa - työn tavoitteet nousevat aina lasten, nuorten yksilöllisistä tilanteista ja tarpeista. Päämääränä on kokonaisvaltaisen kasvun tukeminen ja sitä uhkaavien häiritsevien tekijöiden minimointi. (Kirkkohallitus 2012, 34.)

Seurakunnan tilastojen mukaan lapsi- ja nuorisotyön tavoitavuuteen on kehittynyt kaksi väliinputoajien ikäryhmää: alle rippikoulu- ja yli isosikäiset. Tiedetään, että tavoitavuus 10-14-vuotiaiden parissa on laskenut kolmenkymmenen vuoden ajan. Lapsuuden ja nuoruuden rajojen liukuessa, harrastuskulttuurien muuttuessa ja teknologisen ympäristön kehittyessä uusien kokoavien menetelmien löytäminen on ollut haasteellista. Onnistumiset ovat jääneet paikallisiksi. (Kirkkohallitus 2012, 32-33.)

Nuorten kokemusta osallisuudesta on mitattu esimerkiksi Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen kouluterveyskyselyillä, joista uusin julkaistiin viime vuonna. Tulokset kertovat, että vuonna 2021 suomalaisista 8. ja 9. luokkalaisista 12.6 prosenttia kertoi, ettei koe olevansa tärkeä osa koulu- ja luokkayhteisöä. 19.4 prosenttia saman ikäluokan oppilaista kertoi kärsivänsä vaikeasta masennus- tai ahdistuneisuushäiriöstä. Vain 10.8 prosenttia koki voivansa vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin kysymyksiin tai osallistuvansa ylipäänsä sitä koskevaan päätöksentekoon. Tyytyväisyys omaan elämään on saman kouluterveyskyselyn mukaan laskenut viimeisten kahden vuoden aikana. Tämä on mahdollisesti koronan aiheuttaman poikkeusajan tulosta; vuonna 2019 elämäänsä tyytyväisiä ilmoitti olevansa 30.6 prosenttia 8. - ja 9. luokkalaisista, kun taas viime vuonna vastaava luku oli 24.3 prosenttia. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2021b.)

Kovien huumeiden käyttö on 15-16-vuotiaiden keskuudessa harvinaista. Vuonna 2019 kolme prosenttia nuorista ilmoitti kokeilleensa jotain muuta huumetta kuin kannabista, joka on yleensä ensimmäisenä kokeiltu huume. Muita huumeita kuten amfetamiinia, heroiniä, kokaiinia tai LSD:tä ilmoitti eri vuosina käyttäneensä 0-2 prosenttia oppilaista. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019, 8.)

3 Matala kynnyksen palveluissa ja haittoja vähentävä työote

Matalan kynnyksen palveluiden tavoitteena on tavoittaa ne ihmiset, jotka ovat eri syiden vuoksi jääneet palveluiden ulkopuolelle. Koska palveluihin pääseminen on osa sosiaalista osallisuutta, matalan kynnyksen palveluilla voidaan edistää sitä. Päivätoiminta, mahdollisuudet kohtaamiselle ja harrastamiselle ovat asioita, joita matalan kynnyksen palvelut tarjoavat. Nämä toiminnot mahdollistavat sosiaalisten taitojen harjoittelun ja ylläpitämisen sekä pääsyn sosiaalisiin verkostoihin. (Leemann & Hämäläinen 2015, 1, 3.)

Nimensä mukaisesti matalan kynnyksen palveluissa palveluun pääsyn kynnykset ovat madallettuja verrattuna palvelujärjestelmään. Erilaisia kynnyksiä palveluissa ovat muun muassa päihdeittömyyden vaatimus, leimautumisen pelko, palvelun sijainti sekä valvonta. Erilaisia kynnystä madaltavia tekijöitä ovat muun muassa ajanvarauksettomuus, aukioloajan sovittaminen asiakasryhmän tarpeisiin, palvelun keskeinen sijainti, maksuttomuus, anonyymiys sekä mahdollisuus asioida päihtyneenä. (Leemann & Hämäläinen 2015, 1, 4.)

Haittoja vähentävä työote syntyi kieltopolitiikan vastavoimaksi 1980-luvun Euroopassa. Tarve haittoja vähentävälle työlle syntyi, kun hepatiittitartunnat ja hiv-infektiot levisivät likaisten neulojen ja ruiskujen vuoksi suonensisäisiä päihteitä käyttävien keskuudessa. Tausta-ajatuksena työotteelle on käsitys siitä, että huumeiden käyttöä on ja tulee olemaan huolimatta yhteiskunnan säännöistä, joten on järkeenkäypää minimoida huumeiden käytöstä aiheutuvia haittoja. Haittoja, joita pyritään vähentämään, ovat muun muassa syrjäytyminen, kuolemat, tartuntataudit sekä rikollisuus. (Törmä 2009, 23.)

Päihdehuollon haittoja vähentävän strategian toteuttamiseksi kehitettiin 1980-luvun Euroopassa matalan kynnyksen palvelut. Palvelun tavoitteena oli tavoittaa huumeita käyttävät ihmiset. Matalan kynnyksen palvelut ja haittoja vähentävä työote kulkevat siis käsi kädessä. Haittojen vähentäminen on strategia ja matalan kynnyksen palvelut ovat keinoja, joilla haittoja vähentävää strategiaa tehdään. (Törmä 2009, 26-27.)

Päihteitä käyttävää ihmistä tukemalla ja neuvomalla hän voi muuttaa itseään tai ympäristöään haittaavaa toimintaa vähemmän haitalliseksi ja elämänlaatua parantavaksi. Konkreettisia keinoja haittoja vähentämiseen ovat muun muassa sosiaali- ja terveysneuvontapisteet sekä pistosvälineiden vaihtaminen. Juuri näillä palveluilla pystytään vähentämään veriteitse leviävien tautien määrää sekä yliannostuksia. (Partanen, Holmberg, Inkinen, Kurki & Salo-Chydenius 2018, 273; Ovaska & Koskela 2019, 5.)

Päihteitä käyttävät ihmiset saattavat jättää hakeutumatta sellaisten palveluiden piiriin, jossa vaaditaan motivaatiota raitistumiseen. Kun elämässä on tarvetta akuutille avulle, raitistuminen ei ole ensimmäisenä listalla. Tällöin tilanne saattaa johtaa siihen, että palveluiden piirissä on asiakkaita, jotka eivät ole motivoituneet, mikä taas johtaa moniin

lyhyisiin hoitosuhteisiin. (Törmä 2009, 118.) Avun tarve ei kuitenkaan poistu, vaikka suhde palvelujärjestelmään katkeaa. Tällöin olisikin tärkeää, että ihmisillä olisi mahdollisuus valita palvelu, johon pääsee matalalla kynnyksellä.

Huono-osaisimpien ja monien ongelmien kanssa painiskelevien ihmisten tilanne saattaa kiertää kehää, sillä tilanteen ollessa vaikea ja avun tarpeen suuri, sitä korkeammaksi palveluihin hakeutumisen kynnyksessä kasvaa. Tällaisissa elämäntilanteissa olevat ihmiset ovatkin palvelujärjestelmän haaste. (Leemann & Hämäläinen 2015, 3.) Monesti huono-osaisimmilla huumeita käyttävillä ihmisillä on monia ongelmia monella elämänalueella, selvittämättömiä asioita ja jumiutunut elämäntilanne. Tällöin kuntouttamiseen pyrkivä päihdehoitojärjestelmä ei välttämättä pysty vastaamaan niihin tarpeisiin, jotka nousevat asiakkaan elämäntilanteesta. Asiakkaan elämäntilanne voi haitata palveluihin hakeutumista ja palveluiden vastaanottamista. Esimerkiksi asunnottomuus voi vaikeuttaa yhteydenpitoa palveluiden ja asiakkaan välillä. Usein asunnottomilla ei ole puhelinta, jolla olla yhteydessä työntekijöihin tai johon työntekijä voisi olla yhteydessä, ja liikkuva elämäntapa vaikeuttaa sovituisissa aikatauluissa pysymistä. (Törmä 2009, 107-108.)

Järjestöillä on ollut alusta asti huomattava rooli matalan kynnyksen palvelujen järjestäjinä. Tunnetuimpia matalan kynnyksen palveluja ovat päiväkeskukset, yökahvilat ja ensisuoajat. Vaikea elämäntilanne, suuri tarve avulle ja huono-osaisuus lisäävät kynnystä palveluihin hakeutumiselle, sillä usein tällaisessa elämäntilanteessa elävällä ei ole voimavaroja palveluihin hakeutumiselle. Yleisesti matalan kynnyksen palvelut ovat kohdistettu kaikkein huono-osaisimmille ihmisille, joilla ei ole voimavaroja hakeutua palveluihin, mutta suuri tarve avulle. Jos matalan kynnyksen palveluja ei olisi, osa ihmisistä jäisi täysin palvelujärjestelmän ulkopuolelle. (Leemann & Hämäläinen 2015, 3, 5.) Matalan kynnyksen palvelut toimivat ikään kuin ponnahduslautana palvelujärjestelmän palveluille.

Seuraavassa kappaleessa esitellään opinnäytetyön yhteistyökumppaneiden matalan kynnyksen palvelut, eli Sininauhasäätiön päiväkeskustoiminta ja Irti Huumeista ry:n Huudikoutsitoiminta, ja niihin liittyvät erityishuomiot.

3.1 Matalan kynnyksen päiväkeskus

Sininauhasäätiön päiväkeskus Illusia Helsingissä on kohtaamispaikka, jonne pääsyssä ei ole kynnyksiä. Päiväkeskuksessa on mahdollista asioida anonyymisti, maksuttomasti sekä ilman päihdeettömyysvaatimusta. Päiväkeskuksessa on mahdollista tyydyttää perustarpeensa, kuten syödä, peseytyä ja nukkua, vaihtaa uuteen vaatekertaan, säilyttää tavaroita, käyttää tietokonetta ja puhelinta sekä saada palveluohjausta esimerkiksi asumisasioissa.

Päiväkeskuksessa voi myös lukea, pelata muiden kanssa biljardia tai olla omissa oloissa.

Kävijöillä on myös mahdollisuus vaikuttaa päiväkeskuksen toimintaan viikoittaisissa

yhteisökokouksissa. (Sininauhasäätiö 2022; Sininauhasäätiö 2021a.) Päiväkeskus saattaa olla

monelle hankalassa tilanteessa olevalle ihmiselle ainut yhteys yhteiskuntaan ja apuun. (Tepponen, Strandén & Rutanen 2015, 9.)

Päiväkeskusten toiminnan viitekehyksenä toimii Maslow'n tarvehierarkia. Tarvehierarkia ryhmittelee ihmisten tarpeet hierarkiaan, jonka alempien tasojen täytyessä ihminen voi suunnata toimintaansa, motivoitua, toteuttamaan ylemmän tason tarpeita. Tarvehierarkia jakautuu viiteen tasoon: alimpana ovat fysiologiset tarpeet, toisena turvallisuuden tarpeet, kolmantena yhteenkuuluvuuden tarpeet, neljäntenä arvostuksen tarpeet ja viimeisenä itsensä toteuttamisen tarpeet. Päiväkeskus mahdollistaa asiakkaiden perustarpeiden tyydyttämisen, kuten ruokailun ja hygienian ylläpidon, osallisuuden kokemuksia esimerkiksi yhteisten ruokailujen ja ryhmätoimintojen kautta ja turvallisuuden tunteen säännöllisen päivärutmin ja turvallisen tilan avulla. Päiväkeskuksella on myös ympäristöä hyödyttäviä tekijöitä. Ne rauhoittavat päiväkeskuksen ympäristöä, sillä ravinnon saanti sekä turvallinen ja lämmin paikka, jossa on mahdollisuus myös nukkua, vähentävät häiriökäyttäytymistä. (Tepponen ym. 2015, 24-28; Maslow 2020, 6-16.)

Päiväkeskukset, joissa on mahdollista asioida päihtyneenä, mahdollistavat ”valvotuissa, lämpimissä ja turvallisissa tiloissa” oleskelun. Tällaisien päiväkeskusten tarkoituksena on haittojen vähentäminen sekä päihteettömään elämään tukeminen ja päihteiden käytön vähentäminen. Päiväkeskuksessa vietetty aika tarkoittaa päihteetöntä aikaa, ja päiväkeskuksessa käynti rytmittää arkea ja luo mahdollisuuden tehdä asioita ja täten ehkäisee päihteiden käyttöä. Asiakkailla on mahdollisuus kehittää sosiaalisia taitoja, sillä päiväkeskuksen yhteisiä sääntöjä tulee noudattaa ja muiden asiakkaiden rajoja kunnioittaa. (Tepponen ym. 2015, 20, 27-28.)

Päihteitä käyttäville ja asunnottomuutta kokeville ihmisille on Suomen suurimmissa kaupungeissa päiväkeskuksia. Päiväkeskuksilla on suuri ja tärkeä merkitys niille käyttäville ihmisille, ja erityisesti koronaviruspandemian aikana, kun yhteiskunta on ollut kiinni, päiväkeskusten merkitys on korostunut. Esimerkiksi Tampereella sijaitseva päihteitä käyttäville suunnattu päiväkeskus Huoltsu on ollut auki koronasta huolimatta, sillä se on ”monelle ainoa paikka, missä voi syödä, peseytyä tai levätä päivisin”. Tästä hyvästä Huoltsu sai Pirkanmaan terveydenhuollon etiikkapalkinnon. Vaikka kävijämäärä on laskenut koronapandemian vuoksi, kävijöitä on 50-60 päivässä. (Haapala 2020.)

Kun perustetaan matalan kynnyksen päiväkeskusta, se saattaa aiheuttaa vastustusta. Tällöin puhutaan nimby-ilmiöstä (not in my back yard) eli alueella asuvat ihmiset vastustavat alueella tapahtuvaa muutosta, tässä tapauksessa päiväkeskusta. Alueella asuvat kokevat alueella tapahtuvan muutoksen olevan epäsuotuisaa. Nimbyilyn syitä on monia, kuten asukkaiden halu ylläpitää alueen imagoa, suojella aluetta oletetulta uhalta sekä palvelun näkeminen tarpeettomana ja taloutta kuormittavana. Jos alue on vauras, asukkailla on enemmän valtaa

ja mahdollisuuksia vaikutta heidän mielipiteensä mukaan. Hyväosaisilla asukkailla saattaa olla vaikeuksia hyväksyä naapurikseen normista eroavia ihmisiä. (Välimaa 2021, 55-56, 58-59.)

Nimby-ilmiö sulkee heikoimmassa asemassa olevat ihmiset ulos yhteisöstä ja asuinalueelta ja täten vaikeuttaa heidän tuen saantia, lisää stigmaa sekä kyseenalaistaa heidän oikeutensa olla ja näkyä. Äärimmillään nimby-ilmiö aiheuttaa hyvinvoinnin heikkenemistä sekä vaikeuttaa palvelujen ja etuuksien hakemista ja saamista Tämä taas voimistaa ja lisää sosiaalisia ongelmia, kuten asunnottomuutta, rikollisuutta ja päihdeongelmia. (Välimaa 2021, 56, 61.)

3.2 Jalkautuva vertaistoiminta

Huudikoutsi-toiminta on Irti Huumeista ry:n ja Kukunori ry:n yhteinen hanke. Toiminnan tavoitteena on vastata turvattomuuden kokemuksiin metroasemilla ja niiden lähetyvillä, sekä ymmärryksen lisääminen päihteitä käyttävien ihmisten, päihdekuntoutujien ja entisten vankien sekä muiden ihmisten välillä. Toiminta vähentää metroasemilla päihteiden käytöstä syntyneitä haittoja. Asemille jalkautuvilla huudikoutseilla on oma kokemus päihteistä ja/tai rikollisuudesta irrottautumisesta. Toiminnan ytimessä on vertaistuki, jota metroasemilla tavattavat ihmiset saavat huudikoutseilta. (Irti Huumeista ry 2021, 14.)

Jokainen meistä on jonkun vertainen. Jaamme tietoa ja kokemuksia omissa yhteisöissämme, kuten opiskelija-, työ- ja ystäväryhmissä. Vertaistoiminta pohjautuu vuorovaikutukseen ja vastavuoroiseen huolehtimiseen. Vertaisuus perustuu siihen, että henkilöillä keskenään on samanlainen elämäntilanne ja samanlaisia kokemuksia. Vertaistoimintaa ovat vertaisten toisilleen antama tuki, apu sekä kokemusten jakaminen esimerkiksi kahden kesken, ryhmässä tai yhteisen toiminnan kautta. Tuella, jota vertaiset antavat toisilleen, voi olla suuri merkitys arjessa selviytymiseen, yksinäisyyden kokemusten sekä syrjäytymisen lievittämiseen. Yksi tunnetuimmista päihteitä käyttävien ihmisten vertaistoiminnan muodoista on AA-toiminta. Nykyisin vertaistoimintaa on alettu hyödyntää myös palvelujärjestelmän tasolla, esimerkiksi kokemusasiantuntijatoiminnalla. (Partanen ym. 2018, 209.)

Vertaisilla on mahdollisuus kasvattaa sosiaali- ja terveystalvveluiden luotettavuutta ja uskottavuutta esimerkiksi päihteitä käyttävien ihmisten keskuudessa täysin eri tavalla kuin palveluntuottaja pystyisi. Asiakasryhmä saattaa suhtautua epäilevästi palvelujärjestelmää kohtaan, jolloin vertaisilla on mahdollisuus korjata käsityksiä oman kokemuksen ja tiedon kautta. Vertaisista eivät hyödy pelkästään asiakkaat ja palvelujärjestelmä, vaan vertaiset itse hyötyvät vertaisena toimimisesta merkityksellisyuden kokemuksen kautta. He ovat osa työyhteisöä, heille syntyy uusia ystävyysuhteita ja he voivat käyttää omaa osaamistaan. (Virokannas, Osolanus & Varonen 2014, 11, 15.)

Huudikoutsit ovat koulutettuja kokemusasiantuntijoita. Kokemusasiantuntijalla itsellään on kokemus esimerkiksi mielenterveys- tai päihdeongelmasta ja siitä kuntoutumisesta, palvelunkäytöstä tai läheisenä olemisesta. Heillä on kokemus siitä, millaista sairastuminen ja sairastaminen on sekä millaista hoito ja kuntoutus ovat. He tietävät oman kokemuksensa kautta ne tekijät, jotka ovat vaikuttaneet hänen kuntoutumiseensa ja selviytymiseensä, sekä mitkä asiat ovat häntä auttaneet. (Partanen ym. 2018, 213; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022.)

Vertaistoiminta on osa haittoja vähentävää työtä. Ihmiset jakavat keskenään paljon tietoa ja kokemuksia eri palveluista. Erityisesti päihteitä käyttävien ihmisten kanssa tehtävässä vertaistyössä päihteiden käyttöön liittyvät uskomukset ja tavat sekä selviytymiskeinot puhututtavat ja siirtyvät eteenpäin. (Ovaska & Koskela 2021, 16.) Vertaiset voivat esimerkiksi korjata vääriä uskomuksia, neuvoa turvallisempaan pistotapaan sekä ohjata ihmisiä palveluiden piiriin.

Vertaisuus on vastavuoroista asiantuntijuutta ja voimavara. Vertaisuus on väylä vuorovaikutukseen, kokemusten jakamiseen ja kuulemiseen, tunteiden ilmaisuun ja käsittelyyn sekä kokemuksista oppimiseen ja uusien selviytymiskeinojen löytymiseen. Vertaiskokemus saattaa vaikuttaa sopeutumiseen ja osallisuuden kokemukseen positiivisesti. Saman kokemuksen omaavalla henkilöllä on kyky ymmärtää toista ilman sanoja, sillä samanlaiset kokemukset lähentävät. (Heinonen, Kiilunen & Vuorio 2021, 21-22.)

4 Tarvekartoituksen toteutus

Tarvekartoituksen tehtävänä oli selvittää, millainen tarve Espoon alueella on matalan kynnyksen palveluille, millaisille matalan kynnyksen palveluille on tarve sekä missä nämä palvelut parhaiten tavoittaisivat kohderyhmää. Tarvekartoitus toteutettiin laadullisena tutkielmana. Aineistokeruumenetelmänä käytettiin kyselyä. Työntekijöille ja asiakkaille tehtiin omat kyselyt.

Opinnäytetyön aiheen molemmat opiskelijat saivat eri reittejä pitkin toukokuussa 2021. Yhteistyöstä sovittiin yhteisen Teams-palaverin kautta, mihin osallistuivat molemmat opiskelijat sekä molempien yhteistyökumppaneiden, Sininauhasäätiön ja Irti Huumeista ry:n, yhteyshenkilöt.

4.1 Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millainen matalan kynnyksen palveluiden tarve Espoossa mahdollisesti on, mitä palveluita matalan kynnyksen päiväkeskuksen ja jalkautuvan vertaistoiminnan tulisi tarjota ja missä näiden palveluiden tulisi sijaita, jotta niiden

saavutettavuus olisi mahdollisimman hyvä. Tavoitteena oli tuottaa luotettavaa, selkeää ja tiivistettyä tietoa työelämäyhteistyökumppaneiden käyttöön. Keskeisimmät tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Millainen tarve matalan kynnyksen palveluille on Espoon alueella?
- 2) Millaisille matalan kynnyksen palveluille on tarvetta?
- 3) Missä matalan kynnyksen palveluiden kuuluisi sijaita?

Lähtökohtana oli saada mahdollisimman kattava käsitys siitä, millaisia palveluita nimenomaan palveluiden kohderyhmään kuuluvat mahdolliset asiakkaat itse kokevat tarvitsevansa. Selvitimme myös heidän kanssaan työskentelevien ammattilaisten käsitystä palveluista, joille Espoossa olisi tarvetta. Tutkimuskysymykset asetettiin siten, että niihin vastaaminen antaisi sekä selkeitä vastauksia, että myös avoimia ja vapaamuotoisempia kommentteja. Kysyimme myös, millaisten palveluiden piirissä asiakkaat sillä hetkellä ovat – tällä halusimme kartoittaa matalan kynnyksen palveluiden kohderyhmää tarkemmin.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tarvekartoitus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkielmana. Hirsijärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007, 157) määrittelyn mukaan laadullisen tutkimuksen perustana on hahmottaa ja kuvata todellista elämää, ei niinkään valmiiden väittämien oikeaksi todentaminen.

Yleisimpiä laadullisen tutkimuksen aineistokeruumenetelmiä ovat haastattelut, kyselyt, havainnointi sekä dokumentteihin perustuva tieto. Nämä eivät ole ainoastaan laadullisen tutkimuksen menetelmiä, vaan niitä käytetään myös määrällisessä tutkimuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 71.) Yhteistyökumppaneiden kanssa pidetyssä palaverissa tarvekartoituksen aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui kysely.

Kyselyn etuna voidaan pitää sitä, että se mahdollistaa laajan tutkimusaineiston keräämisen eli kyselyyn on mahdollista saada paljon vastaajia ja kysymyksiä. Haasteita aiheuttavat kysymysten väärinymmärrykset sekä vastaamattomuus. (Hirsijärvi ym. 2007, 188-190.) Tarkoituksena oli tavoittaa mahdollisimman monta asiakasta vastaamaan kyselyyn, sillä erityisesti heidän ajatuksensa suunnitelluista matalan kynnyksen palveluista oli tarkoitus saada ilmi. Tarkoituksenamme oli jalkautua Olarinluoman vastaanottokotiin ja terveysneuvontapiste Linkkiin, ja olla kertomassa kyselystä asiakkaille sekä oikomassa mahdollisia epäselvyyksiä ja väärinkäsityksiä. Tutkimuslupaa haettaessa tämä idea kuitenkin piti jättää pois Espoon kaupungin lakimiehen pyynnöstä.

Työntekijä- ja asiakaskysely sisälsivät erityylyisiä kysymyksiä: avoimia kysymyksiä sekä monivalinta- ja asteikkokysymyksiä. Avoimiin kysymyksiin vastaajalla on mahdollisuus vastata

omin sanoin, kun taas monivalinta- ja asteikkokysymyksissä on valmiit vastausvaihtoehdot, joista vastaaja valitsee mielestään sopivimman vastausvaihtoehdon. (Hirsijärvi ym. 193-198.) Tarvekartoituksen työntekijä- kuin asiakaskyselyiden kysymyksiä ja sisältöjä pohdittiin yhteistyökumppaneiden ja ohjaavien opettajien kanssa, jotta ne olisivat ymmärrettävissä ja vastaisivat mahdollisimman hyvin tutkimuskysymyksiin. Työntekijäkysely (liite 3) sisälsi asiakaskyselyä (liite 4) enemmän avoimia kysymyksiä, koska asiakkaiden on helpompi vastata monivalintakysymyksiin, mutta samaan aikaan halusimme antaa heille mahdollisuuden vastata omin sanoin.

Tyypillisesti laadullisen tutkimuksen kohderyhmä valitaan tarkoituksenmukaisesti (Hirsijärvi ym. 2007, 160). Tehdyn tarvekartoituksen kohderyhmiä olivat Espoon kaupungin työntekijät, jotka kohtaavat työssään matalan kynnyksen päiväkeskuksen ja jalkautuvan vertaistoiminnan asiakasryhmien kanssa, sekä itse asiakasryhmä eli päihiteitä käyttävät ja asunnottomuutta kokevat ihmiset. Kaupungin työntekijät valikoituivat kyselyn kohderyhmäksi siksi, että heillä on käsitys ja kokonaiskuva siitä, millaista tukea heidän kohtaama asiakasryhmä tarvitsee ja kuinka suuri tarve tuelle on. Suunnitellun matalan kynnyksen palvelun asiakasryhmän oma kokemus palvelun tarpeesta on myös tärkeää - he itse tietävät, mitä he tarvitsevat.

Työntekijäkyselyt toteutettiin nettikyselynä E-lomakkeen avulla. Saatekirje ja linkki kyselyyn lähetettiin Espoon kaupungin yhteyshenkilölle, joka välitti ne eteenpäin esihenkilöille, jotka välittivät ne eteenpäin Espoon kaupungin mielenterveys- ja päihdetyön, aikuissosiaalityön, sosiaali- ja kriisipäivystyksen sekä lastensuojelun jälkihuollon työntekijöille. Työntekijäkyselyyn vastasi yhteensä 12 työntekijää.

Asiakaskysely oli tarkoitus toteuttaa nettikyselynä, mutta haasteeksi nousivat asiakastietokoneiden saatavuus sekä asiakkaiden mahdolliset tietotekniset haasteet. Näiden vuoksi päädyttiin perinteiseen paperikyselyyn. Paperiset asiakaskyselyt toimitettiin Olarinluoman vastaanottokotiin ja terveysneuvontapiste Linkkiin. Asiakaskyselyitä vietiin yhteensä 60 kappaletta. Asiakaskyselyihin vastasi yhteensä 29 asiakasta.

Vastausaika molemmissa kyselyissä oli 15.9.-28.9.2021, mutta vastausaikaa pidennettiin kestäämään 1.10.2021 asti vähäisten vastausmäärien vuoksi. Noin puoleksavälissä vastausaikaa veimme Olarinluomaan sekä terveysneuvontapiste Linkkiin karkkipatukat kannustamaan vastaamisessa eli vastaamisen jälkeen vastaaja sai ottaa karkkipatukan kiitoksena vastaamisesta. Tämä päätös tehtiin sen vuoksi, että vastauksia oli saatu vain muutamia kappaleita.

4.3 Aineiston analysointi

Sisällönanalyysi on tulkintaan perustuva analyysimenetelmä, jota on mahdollista käyttää kaikkien laadullisten tutkimusten kanssa. Sisällönanalyysillä on mahdollista luoda tiivistetty ja

yleinen kuvaus ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 91, 103, 112.) Kyselyvastaukset analysoitiin käyttämällä aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Sisällönanalyysissä aineisto redusoidaan eli pelkistetään, klusteroidaan eli ryhmitellään ja abstrahoidaan eli käsitteellistetään. Pelkistämässä analysoitavasta informaatiosta poistetaan tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat pois esimerkiksi tiivistämällä tai pilkkomalla tieto osiin. Ryhmittelyssä pelkistetyistä ilmauksista etsitään samanlaisuudet ja/tai eroavaisuudet. Tämän jälkeen samaa tarkoittavat ilmaukset kerätään omaksi luokakseen ja nimetään se. Abstrahoinnissa ryhmittelyssä luodut luokat yhdistetään isommiksi luokiksi. Analyysia ennen määritetään analyysiyksikkö, joka voi olla sana, lause, lauseen osa tai useiden lauseiden koostama ajatuskokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 108-113.)

Ensin aineistoon tutustuttiin huolellisesti ja aineisto siirrettiin helposti käsiteltävään muotoon. Työntekijäkyselyiden tulokset siirrettiin Excel-taulukkoon ja asiakaskyselyt siirrettiin paperisista lomakkeista tietokoneelle Excel-taulukkoon. Tässä aineiston tutkielmassa analyysiyksiköksi valittiin ajatuskokonaisuus, joka oli sana tai lause tai sen osa. Analyysiyksikköä vastaavat ilmaukset siirrettiin sisällönanalyysitaulukkoon kohtaan Alkuperäiset. Tämän jälkeen alkuperäisilmaus nimettiin aineistosta nousevalla termillä, jotka kirjoitettiin taulukon kohtaan Pelkistetty ilmaus. Pelkistämisen jälkeen aineisto ryhmiteltiin eli etsittiin pelkistetyistä ilmauksista samanlaisuudet ja eroavaisuudet. Samaa tarkoittavat asiat kerättiin yhteen omaksi luokakseen kohtaan Alaluokka. Lopuksi aineisto abstrahoitettiin eli yhdistettiin samanlaiset luokat omaksi, suuremmaksi luokakseen. Nämä abstrahoinnin tuloksena tehdyt luokat vastasivat kysymykseen, jota kysymyksessä oli kysyttykin. Näin saatiin tehtyä Pääluokat ja sisällönanalyysi oli valmis. Liitteenä on tyhjä esimerkkitaulukko (liite 5), koska tehdyn taulukon julkaisu alkuperäisillä ajatuskokonaisuuksilla ja termeillä voisi paljastaa vastaajien henkilöllisyyden erityisesti siksi, että asiakaskyselyyn vastanneet ovat pieni, marginaalinen joukko.

Sisällönanalyysin lisäksi aineistosta on kerätty määrällistä tietoa kvantifioimalla aineistoa. Tämä tarkoittaa sitä, että aineistosta lasketaan, kuinka monta kertaa tietty asia esiintyy aineistossa tai kuinka moni on vastannut samaa tarkoittavan asian vastauksissa. Kvantifioinnin nähdään tuovat erilaisen näkökulman laadulliseen tulkintaan. Haasteena voidaan ajatella olevan kuitenkin se, että laadullisissa tutkimuksissa aineistot ovat monesti pieniä, eli lisätietoa tai uutta näkökulmaa aineistosta ei välttämättä saada. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 120-121.)

4.4 Eettisyys ja luotettavuus

Luotettava tutkimustyö rakentuu monista tekijöistä, kuten tiedeyhteisön tunnustamista toimintatavoista ja niiden noudattamisesta sekä tutkimusluvan asianmukaisesta hankkimisesta. Tutkimusmenetelmien kuuluu olla eettisesti kestäviä ja koko

tutkimusprosessin täytyy kestää avointa tarkastelua. On ensiarvoisen tärkeää huomioida tietosuojat. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6-7). Kyselyaineisto on säilytetty molempien opiskelijoiden tietokoneilla salasanoin suojattuna. Asiakaskyselylomakkeet on säilytetty lukollisessa laatikossa. Tietokoneilla olevat materiaalit ja paperiset kyselyt tuhoetaan tietoturvallisesti opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Tarvekartoitusta varten tehdyt kyselyt perustuivat vapaaehtoisuuteen; niin asiakkailla kuin työntekijöilläkin oli mahdollisuus valita, osallistuvatko he kyselyyn vai eivät. Kyselyyn vastaaminen oli anonymia eli emme keränneet vastaajista henkilötietoja.

Kysymyslomakkeiden saatekirje (liitteet 1 ja 2) sisälsi informaatiota vapaaehtoisuudesta, anonymiydestä ja siitä, ettei tutkimukseen osallistuminen tai osallistumisesta kieltäytyminen vaikuta palveluiden saatavuuteen. Vastaukset muokattiin raporttia varten sellaiseen muotoon, ettei niistä voi tunnistaa vastaajaa.

Luotettava tutkimustyö alkaa aiheen ja menetelmän valinnasta, jonka jälkeen merkittävä etappi on tutkimusluvan hankkiminen. Opinnäytetyötämme varten saimme tutkimusluvan kohtuullisessa ajassa. Tutkimuslupaa haettiin heinäkuussa 2021 ja tutkimusluvan saimme noin kuukauden päästä elokuussa. Osittain pitkähkö odotusaika johtui siitä, että tutkimuslupia ei käsitelty heinäkuun aikana. Kyselyn aihe liittyi herkkään aiheeseen eli asunnottomuuteen ja päihdeongelmiin, ja näihin liittyviin hyvin henkilökohtaisiin teemoihin, joten tämän vuoksi aihetta tuli käsitellä erityisen sensitiivisellä otteella.

Harkitsemalla tutkimusprosessin elementtejä ja prosessin eri vaiheita sekä kuvaamalla aineiston keräämisessä, purkamisessa ja analysoinnissa käytetyt periaatteet mahdollisimman tarkasti voidaan lisätä tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta. Koko tutkimusprosessia valintoineen, ongelmineen ja haasteineen on hyvä tarkastella kriittisesti nimenomaan niiden faktojen osalta, jotka ovat tutkijan näkemyksen mukaan vaikuttaneet tutkimuksen kulkuun ja tutkimustulokseen. Tutkimusta arvioitaessa on hyväksyttävä se, että tutkimustyön lopputulos perustuu tietyistä puitteista ja tietyillä rakennusaineilla saatuun informaation - joku toinen olisi voinut tehdä samoista tiedon palasista hieman toisen näköisen tuotoksen. Niin kvantitatiivinen kuin kvalitatiivinenkin tutkimus on aina yhdenlainen versio tutkittavasta aiheesta, eikä se siis koskaan voi tarjota objektiivista, absoluuttista tietoa. Tutkijoiden saamista tuloksista voidaan toki tehdä joitakin johtopäätöksiä, mutta tulokset ovat aina kontekstuaalisia eli aikaan, paikkaan ja tutkijaan sidoksissa olevia asioita. (Saaranen, Kauppinen & Puusniekka 2009, 27.)

Luotettavuuden suhteen kyselytutkimuksiin sisältyy heikkouksia, sillä ei ole mahdollista varmistua siitä, kuinka vakavasti vastaajat ovat kysymyksiin suhtautuneet ja väärinymmärryksiä on vaikeaa kontrolloida. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 190.) Tämä

osoittautui ongelmaksi myös tutkielmamme asiakaskyselyn yksittäisiä vastauksia analysoidessamme.

5 Tulokset

Tässä kappaleessa esitellään työntekijä- ja asiakaskyselyn tulokset. Tulokset saatiin analysoimalla aineisto sisällönanalyysillä. Tuloksissa esitellään myös kvantifioimalla saadut tulokset, eli kuinka monta kertaa vastauksissa esiintyy tietty asia.

5.1 Asiakaskyselyiden tulokset

Asiakaskysely kohdistettiin terveysneuvontapiste Linkin sekä Olarinluoman asumispalveluyksikön asiakkaille, siksi että heidän ajatellaan olevan matalan kynnyksen palveluiden suuri käyttäjäkunta asunnottomuuden kokemuksen ja aktiivisen päihteidenkäytön vuoksi. Vastauksia asiakkailta saatiin yhteensä 29 kappaletta.

Asiakaskyselyn ensimmäinen osio kartoitti asiakkaan elämäntilannetta asumisen osalta, hänen osallisuuden kokemustaan ja sitä, kuinka hyvin hän on kokenut saavuttaneensa tarvitsemansa palvelut ja mitä sosiaali- ja terveyspalveluita tai avustavia palveluita hän on käyttänyt. Yhteensä asiakasvastauksia saimme 29 ja vastaajista 17 ilmoitti olevansa tällä hetkellä asunnottomana.

5.1.1 Osallisuus, elämäntilanne sekä palvelut

Kohdassa, jossa kysyimme, mitä palveluita vastaajat (29) pääsääntöisesti tällä hetkellä käyttävät, jakautuivat vastaukset siten, että kolme käytetyintä palvelua asunnottomien (17) vastaajien sekä asunnollisten (12) keskuudessa olivat Aikuissosiaalityö tai muu sosiaaliohjaus, Ruoka-apu sekä Mielenterveys- ja päihdepalvelut. Näiden palveluiden käyttö vastaajien keskuudessa on lähes yhtä suosittua, riippumatta siitä onko heillä asunto vai ei.

“Onko mielestäsi päihteiden käyttösi ollut esteenä palveluiden saamiselle?”- kysymyksen vastausvaihtoehdon Kyllä valitsi 13 vastaajaa 27:sta, kun kaksi vastaajaa ilmoitti, etteivät he käytä laisinkaan päihteitä.

Kartoitimme asiakkaan kokemusta osallisuudesta ja palveluiden saavutettavuudesta, erityisesti päihteidenkäytön näkökulmasta. Toiseksi pääluokaksi muodostui Palveluntarjoajan suhtautuminen, joka koostui maininnoista ennakoluuloista asiakasta kohtaan sekä palveluiden suuntautumisesta päihteettömille. Toinen pääluokka oli Oman elämäntilanteen aiheuttamat syyt, esimerkiksi vähäiset voimavarat.

Vastausten mukaan päihteidenkäytön oli usein koettu vaikeuttavan palveluiden saavutettavuutta. Vastaukset jakautuivat selkeästi kahteen pääluokkaan; koettiin toisaalta oman päihteidenkäytön vaikuttaneen toimintakykyä heikentävästi, jolloin palveluihin hakeutuminen vaikeutuu. Toisaalta monella oli yhteinen kokemus siitä, että palveluiden saavutettavuus vaikeutui koska päihdeongelmansa vuoksi asiakas ei saanut ansaitsemaansa kohtelua.

Oman elämäntilanteen aiheuttamat vaikutukset tiedostettiin selkeästi, sillä vastauksista nousi esiin, että päihtyneenä välttelee ylipäänsä paikkoja, joissa kokee, ettei niihin ole soveliasta mennä. Päihteitä käyttäessä voi kadottaa käsityksen ajankulusta, eikä ehdi sovittuihin tapaamisiin tai unohtaa ne kokonaan. Jatkuva epäonnistuminen johtaa ahdistukseen, mikä vaikuttaa entisestään jaksamiseen. Tuli myös ilmi, että tiettyihin virastoihin meneminen tuntuu ylipäänsä kovin vaikealta.

On selvää, että päihteidenkäytön aiheuttama epävakaus arjessa ja omassa mielialassa vaikeuttaa palveluiden saavuttamista. Vastauksista nousi esille että “vituttaa usein”, tai että “vankilassa olo ja sosiaaliset ongelmat ovat vaikeuttaneen palveluiden saavuttamista”. Osa vastaajista oli kokenut apua hakiessaan saavansa huonoa palvelua ja kohdanneensa ennakkoluuloja. He kertoivat kokeneensa syrjintää sekä epäystävällistä kohtelua.

Palveluntarjoajan suhtautuminen ja ennakkoluulot asiakasta kohtaan mainittiin useasti, esimerkiksi siten, että “asunnon saamisen este on ollut se, että käytän Subutexia, vaikka se on ainoastaan lääkinnällistä käyttöä”. Vastauksissa mainittiin useamman kerran, että henkilö oli tuntenut, että “häntä kohdellaan palveluiden piirissä b-luokan kansalaisena, jos on tiedossa, että hän on päihteidenkäyttäjä”. On esimerkiksi koettu, että lääkärin vastaanotolla asennoituminen on ollut sellaista, että asiakas on apua hakiessaan vain päihdyttäviä lääkkeitä vailla. Kaupassa asiointi oli koettu vaikeaksi, koska henkilökunta tuomitsee, esimerkiksi siten että “tieto minun kannabiksenkäytöstä johti tilanteeseen, jossa koin syrjintää, vaikken käyttäytynyt mitenkään häiritsevästi”. Tuli ilmi myös, että “psykiatrian poliklinikalta on pyydetty poistumaan, kun asiakas on ollut apua hakiessaan päihtynyt”. Tämän tyyppiset vastaukset ovat selkeitä esimerkkejä siitä, että kohderyhmän käyttämistä palveluista osa on selkeästi suunnattu päihteettömille, eikä niihin päihtyneenä ole asiaa.

Kysymykseen, jossa tiedusteltiin, onko vastaajalla ollut mielestään mahdollisuus osallistua merkitykselliseen toimintaan, vaikuttaa elämäänsä koskeviin asioihin ja olla osa itselleen tärkeää ryhmää, saimme 12 Kyllä vastausta. Viisi vastaajista kertoi, että heillä “ei ole ollut mahdollisuutta osallistua heille merkitykselliseen toimintaan tai olla osallisena sellaiseen yhteisöön, jota pitävät tärkeänä”. Kahdeksan vastasi “en tiedä”.

“Jos vastasit ei, miten päiväkeskuksen toiminta ja jalkautuva vertaistoiminta voisivat vaikuttaa edellä mainittuihin asioihin?” - kysymykseen saatuja vastausten pääluokka oli

Yritys vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen päihteidenkäyttäjiä kohtaan ja alaluokka “tarve siihen, että joku pitää asiakkaiden puolia”. Saimme kaksi vastausta, joista toinen kuului lyhyesti “en osaa sanoa” ja toinen “yrittää vaikuttaa epäammattimaiseen ja mielivaltaiseen toimintaan ja palvelujen epäämiseen, asiakkaiden alistamiseen, yksityisyyden ja persoonan loukkaamiseen”. Tästä voinee päätellä, että on olemassa selkeä tarve sellaiselle instanssille, jonka työntekijöiden asiakas voi kokea pitävän hänen puoliaan suhteessa niihin palveluntarjoajiin, jotka tekevät hänen kokemuksensa mukaan mielivaltaisia päätöksiä. Taustalla on kokemus siitä, että yleinen mielipide päihteiden käyttäjistä vaikuttaa osallisuuteen- koetaan etteivät oikeudet ole samat verrattaessa päihteettömien oikeuksiin.

5.1.2 Asiakkaiden palveluntarve ja palveluiden sijainti

Tässä kysymysosiossa kartoitimme millaisia palveluita asiakkaat tarvitsevat ja mitkä matalan kynnyksen päiväkeskuksen ja liikkuvien vertaistoimijoiden palveluista olisivat heille tarpeellisimpia. Kuvassa 1 esiteltynä esimerkkipalvelut. Kysyimme myös heidän mielipidettään siitä, kuinka matalan kynnyksen päiväkeskuksen ja liikkuvien vertaistoimijoiden olemassaolo vaikuttaisi heidän arkeensa.

“Millainen tarve sinulla on matalan kynnyksen päiväkeskukselle?” Vastausvaihtoehdot olivat: Suuri tarve, Vain vähän tarvetta ja Ei laisinkaan tarvetta. Saimme seuraavat vastaukset: Suuri tarve (9), Vähän tarvetta (14) ja Ei laisinkaan tarvetta (4).

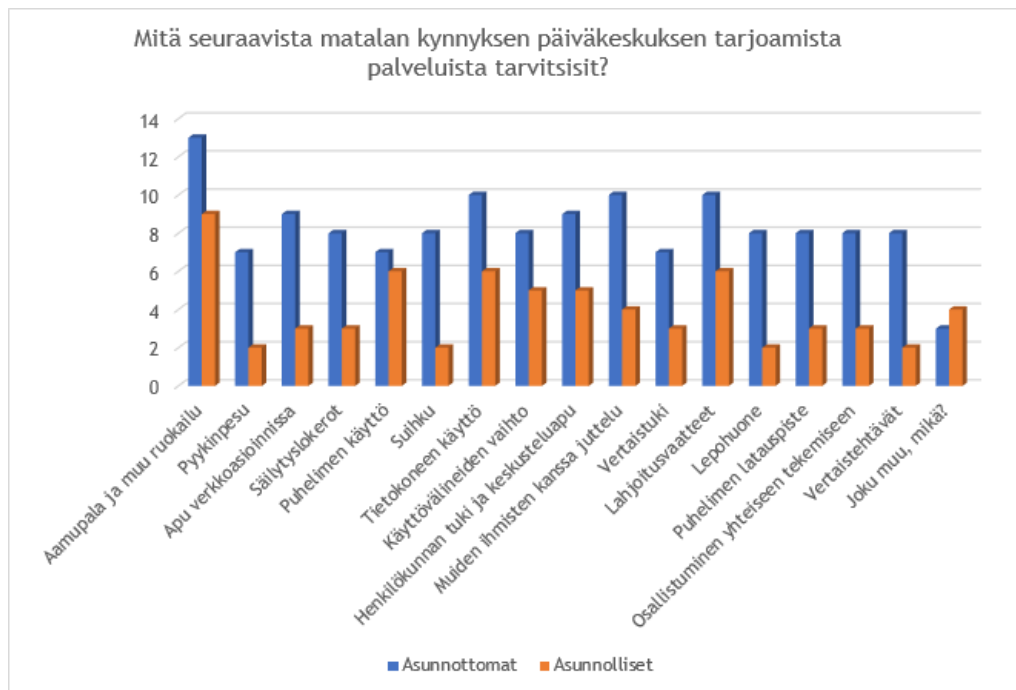
Esittelimme vastaajille pääpiirteittäin ne mahdolliset palvelut, joita matalan kynnyksen päiväkeskus ja liikkuvat vertaistoimijat voisivat heille tarjota. Matalan kynnyksen palveluiden tarve jakautui seuraavasti, siinä järjestyksessä missä ne olivat lomakkeella: Aamupalaa ja muuta ruokailua ilmoitti tarvitsevansa vastaajista 22, Pyykinpesua 7, Apua verkkoasioinnissa 12, Säilytyslokeroita tavaroilleen ilmoitti tarvitsevansa yhteensä 12 vastaajaa. Yleisessä käytössä olevan puhelimen käytön mainitsi itselleen tarpeelliseksi 13 vastaajaa. Suihkua haluaisi käyttää yhteensä 10 vastaajaa, joista 8 vastausta tuli asunnottomuutta kokevilta vastaajilta. Yleisessä käytössä olevan tietokoneen koki tarpeelliseksi yhteensä 16 vastaajaa. Puhtaiden käyttövälineiden; ruiskujen ja neulojen sekä oheistarvikkeiden vaihtamisen koki tarpeelliseksi 13 vastaajaa. Lahjoitusvaatteita tarvitsee 16 vastaajista. Lepohuone oli tärkeä 10 vastaajalle. Puhelimen latauspiste 11 oli tarpeen vastaajalle.

Lisäksi vastaajalla oli mahdollisuus kertoa, jos hän kokee tarvitsevansa jotain palvelua, jota emme listassa olleet maininneet. Vastaukset jakautuivat vahvasti palveluohjauksen ja psykososiaalisen tuen kesken. Eräs kertoi kaipaavansa apua sosiaalisiin ongelmiin, toinen sanoi kaipaavansa sellaista henkilöä, joka pitäisi hänen puoliaan.

Apua arjen asioissa, tietoa mitä tai mihin on oikeutettu saamaan apua, tukea, tietoa

Päihteetöntä päivätoimintaa arvostettaisiin kovasti. Sosiaalityöntekijän pop up- vastaanotto koettiin tarpeelliseksi. Asumisneuvontaa kaipasi yksi vastaajista.

Kysymyksessä, jossa selvitettiin kuinka matalan kynnyksen päiväkeskus vaikuttaisi asiakkaan arkeen, pääluokiksi muodostui Perustarpeiden tyydytys, jonka alaluokat ovat fyysiset sekä henkiset perustarpeet. Vastaajat kertoivat, että odotukset matalan kynnyksen päiväkeskuksen suhteen liittyvät monesti fyysisiin perustarpeisiin, kuten ravinnon saantiin ja peseytymiseen. Eräs vastaajista totesi suoraan, että ilman ruokaa on vaikeaa selviytyä. Toinen vastaajista toivoi, että matalan kynnyksen päiväkeskus olisi hänelle paikka, jossa voisi levätä ja peseytyä, ladata puhelinta ja käyttää muita palveluita. Toinen kertoi, että pyykinpesu ja peseytyminen tulisi hoidettua samassa paikassa.

Kuva 1: Asiakkaiden tarvitsemat matalan kynnyksen päiväkeskuksen palvelut

Perustarpeiden tyydytys psykososiaalisen tuen osalta koettiin myös tärkeäksi. Eräs vastaajista kertoi, että uskoo sen "tuovan rytmitystä arkeen, lisäävän sosiaalista kanssakäymistä ja vertaistukea, sekä auttaisi häntä saamaan tietoa muista mahdollisista palveluista, joita vähävaraisille päihdeongelmallisille ihmisille on tarjolla". Hän kertoi myös, että toivoo "saavansa apua asunnottomuuteen".

Vastausten mukaan matalan kynnyksen päiväkeskukselta odotetaan "sisältöä viikkoihin, monenlaista apua" ja "Vertaistukea ei koskaan ole liikaa, olisi mukavaa asioida ja rauhassa hyvillä mielin käydä ilman arvostelua". Kaivattiin myös "järkevää tekemistä". Rento ilmapiiri

päiväkeskuksessa asioidessa mainittiin myös positiivisena muutoksena nykyiseen tilanteeseen verrattuna.

Henkilökunnan apua ja ohjausta kaipasi vastaajista noin puolet (14). Asiakkaan kokemus siitä, että hänellä on käytössään vain osa saatavilla olevista palveluista, on selkeästi luettavissa. Muiden ihmisten kanssa juttelun ja vertaistuen tärkeäksi tarvitsemakseen palveluksi mainitsi vastaajista yhteensä 24. Osallistumisen yhteiseen tekemiseen koki tärkeäksi 11 vastaajaa. Vertaistehtävät kokivat tärkeäksi yhteensä 10 vastaajaa.

Yhdeksänteen kysymykseen ”Millainen tarve sinulla on jalkautuvalle vertaistoiminnalle?” Vastausvaihtoehdot olivat suuri tarve, vain vähän tarvetta ja ei laisinkaan tarvetta. Saimme seuraavat vastaukset: suuri tarve (2), vähän tarvetta (15) ja ei laisinkaan tarvetta (7).

Liikkuvan vertaistoiminnan palveluiden tarve jakautui seuraavasti: Tietoa sosiaali- ja terveyspalveluista toivoi 9 vastaajaa, tukea palveluihin hakeutumisessa 17, vertaistukea 7, muuta apua ja neuvoja 7 vastaajaa. Kymmenen vastaajista ilmoitti, ettei tarvitse jalkautuvien vertaistojien palveluja laisinkaan.

Kysymykseen numero 10 ”Miten jalkautuva vertaistoiminta vaikuttaisi sinun arkeesi?” Vastausten pääluokat pysyivät samoina kuin matalan kynnyksen päiväkeskuksen osalta. Pääluokiksi muodostui Perustarpeiden tyydytys, jonka alaluokat ovat fyysiset sekä henkiset perustarpeet. Vastauksissa korostuivat edelleen fyysisten perustarpeiden tyydyttäminen vertaistoiminnan avulla, kuten ruokailun, terveysneuvonnan ja palveluohjauksen tarve. Eräs vastaajista kertoi toivovansa vertaistoiminnalta apua pistovälineiden vaihtoon, virastopuheluiden soittoon, jos ei ole omaa puhelinta tai puheaikaa. Eväspussit ovat tulleet myös tarpeeseen. Eräs vastaajista mainitsi jalkautuvan vertaistoiminnan auttavan häntä ruokailun lisäksi myös huolehtimaan siitä, ettei hänen tarvitse käyttää likaisia pistovälineitä eikä varastaa ruokaa. Henkisten perustarpeiden tyydytyksen osalta mainittiin, että vastaaja haluaa kohdata ihmisiä, jotka hyväksyvät hänet sellaisena kuin hän on.

Koska olen masentunut, asunnoton, ja muutenkin välillä vaan vaikeeta saada mitään tehtyä niin ehkä se tuki, neuvot ja auttaminen yleisesti olisi todella kova juttu.

Näistä vastauksista on selkeästi luettavissa tarve nimenomaan tasavertaiseen kohtaamiseen, jossa omaa tilannetta ei tarvitse kaunistella tai salata vaan voi rehellisesti ja avoimesti keskustella omasta tilanteestaan ilman häpeää.

Vastauksista tuli ilmi, että sekä matalan kynnyksen päiväkeskuksen että jalkautuva vertaistoiminnan sijainniksi parhaaksi koetaan, että ne ovat hyvien metro- ja junayhteyksien varrella. Maininnan sai myös bussilinja 550, sillä sitä käyttävät monet sellaiset palveluiden käyttäjät, joilla ei ole mahdollisuutta ostaa bussilippua. Vastauksissa nimettiin sijainnin

suhteen parhaiksi seuraavat kolme aluetta: Espoon keskus (17), Leppävaara (13) ja Matinkylä (9). Sijaintia perusteltiin muun muassa seuraavasti: ”paras olisi Espoon keskus ja Leppävaara, siellä huutava pula esim päivän ruuasta”.

5.2 Työntekijäkyselyiden tulokset

Tässä kappaleessa esitellään työntekijäkyselyiden tulokset. Työntekijäkysely löytyy Word-pohjana (Liite 3). Työntekijäkyselyyn vastasi 12 työntekijää. Kyselyssä ei erikseen kysytty, missä Espoon kaupungin palveluissa vastaaja työskentelee.

Ensimmäiseksi työntekijäkyselyssä kysyttiin heidän asiakasryhmiään. Suurimmiksi asiakasryhmiksi nousivat päihde- ja mielenterveyspalveluiden asiakkaat, aikuissosiaalityön (akuutti)asiakkaat sekä asunnottomuutta kokevat ihmiset. Muita asiakasryhmiä olivat työssäkäyvät ja eläkeläiset, 30 vuotta täyttäneet ihmiset sekä alle 30-vuotiaat erityistä tukea tarvitsevat ihmiset.

Kolmannen työntekijäkyselyn kysymyksen ”Millaisia haasteita palveluiden saavutettavuudessa mielestäsi on?” pääluokiksi muodostuivat vastausten perusteella Palveluun pääsyn kynnykset, Palvelun saavuttaminen, Asiakkaan elämäntilanne, Palveluiden riittämättömyys sekä Palveluiden ja asiakkaiden kohtaamattomuus.

Tieto eri palveluista on hankalasti löydettävissä. Asiakkaat voivat myös olla uupuneita tilanteeseensa ja toivovat toisen ihmisen läsnäoloa saadakseen asiat järjestykseen.

Palveluun pääsyn kynnykset -pääluokka koostui viittauksista päihdeettömyysvaatimuksesta, palvelujen ulkopuolelle jäämisestä sekä viranomaispelosta. Palveluiden saavuttaminen -pääluokka koostui viittauksista julkisesta liikenteestä, palveluiden fyysisestä sijainnista, tieto palvelusta asiakkaan saavuttamattomissa sekä taidottomuudesta hakea etuuksia ja palveluja.

Valtaosassa toimintoja edellytyksenä on päihdeettömyys, joka osalle asiakkaista on kynnyskysymys.

Asiakkaan elämäntilanne -pääluokka koostui maininnoista vähäisistä voimavaroista, tietoteknisten laitteiden puuttumisesta, suunnitteleamattomuudesta sekä sosiaalisten tilanteiden pelosta. Palveluiden riittämättömyyden pääluokka koostui maininnoista ruuhkautuneista palveluista, palveluiden riittämättömästä määrästä sekä rahoituksesta. Palveluiden ja asiakkaiden kohtaamattomuus -pääluokka koostui viittauksista siitä, että päiväkeskustoimintaa ei ole ja että palvelut ovat suunnattu tietyille kohderyhmille.

5.2.1 Asiakkaiden tarpeita työntekijöiden sanoittamana

Toisen työntekijäkyselyn kysymyksen ”Millaisia matalan kynnyksen palveluja kohtaamasi asiakkaat tarvitsevat ja miksi?” pääluokiksi muodostuivat Palvelu- ja sosiaaliohjaus, Perustarpeista huolehtiminen, Terveystuolto sekä Matalan kynnyksen päiväkeskustoiminta.

Pääluokka Palvelu- ja sosiaaliohjaus koostui suorista maininnoista palvelu- ja sosiaaliohjauksen tarpeesta sekä maininnoista, jotka koskivat etuushakemusten täyttämistä, auttamista, kohtaamista ja tukemista, talousohjausta sekä palveluihin saattamista. Eniten mainintoja tuli etuushakemusten täyttävistä (6), sosiaali- ja palveluohjauksesta (5) sekä kohtaamisesta ja tukemisesta (4). Talousohjaus ja palveluihin saattaminen mainittiin molemmat kerran vastauksissa.

Päivätoimintaa, missä voidaan tavata vertaisia. Paikkaa, jossa ihminen kohdataan empaattisesti ja ymmärtäen, ei arvostellen. Päihteettömyys ei olisi edellytyksenä osallistumiselle. Asiakkaat kaipaavat aitoa läsnäoloa, kuuntelevaa korvaa.

Paikkaa, jossa heitä opastetaan toimeentulojärjestelmässä ja heille kuuluvien etuuksien hakemisessa - - Myös kuuntelijaa ahdingon aikana. Osalle asiakkaista riittää se, että saavat puhua jollekin tilanteestaan.

Perustarpeista huolehtiminen -pääluokka koostui ruokailuun, lepäämiseen ja oleskeluun, pyykin pesemiseen, hygieniasta huolehtimiseen sekä vaatejakoon liittyvistä maininnoista. Ruokailu ja hygieniasta huolehtiminen mainittiin molemmat kolmessa vastauksessa. Lepääminen ja oleskelu sekä pyykin peseminen mainittiin molemmat kahdessa vastauksessa. Vaatejako mainittiin yhdessä vastauksessa. Terveystuoltoon liittyvät tarpeet mainittiin yhdessä vastauksessa, ja ne liittyivät pieniin terveystuollollisiin toimenpiteisiin, kuten haavojen hoitoon.

Sellaisia, missä saisi neuvoa, lämmintä ruokaa, käydä suihkussa ym.

Pääluokka Matalan kynnyksen päiväkeskustoiminta koostui suorista maininnoista matalan kynnyksen kohtaamispaikasta ja päivätoiminnasta sekä maininnoista, jotka liittyivät siihen, että päihteettömyysvaatimusta ei palveluissa olisi, ja maininnoista internetin ja puhelimen käytöstä ja vertaistoiminnasta.

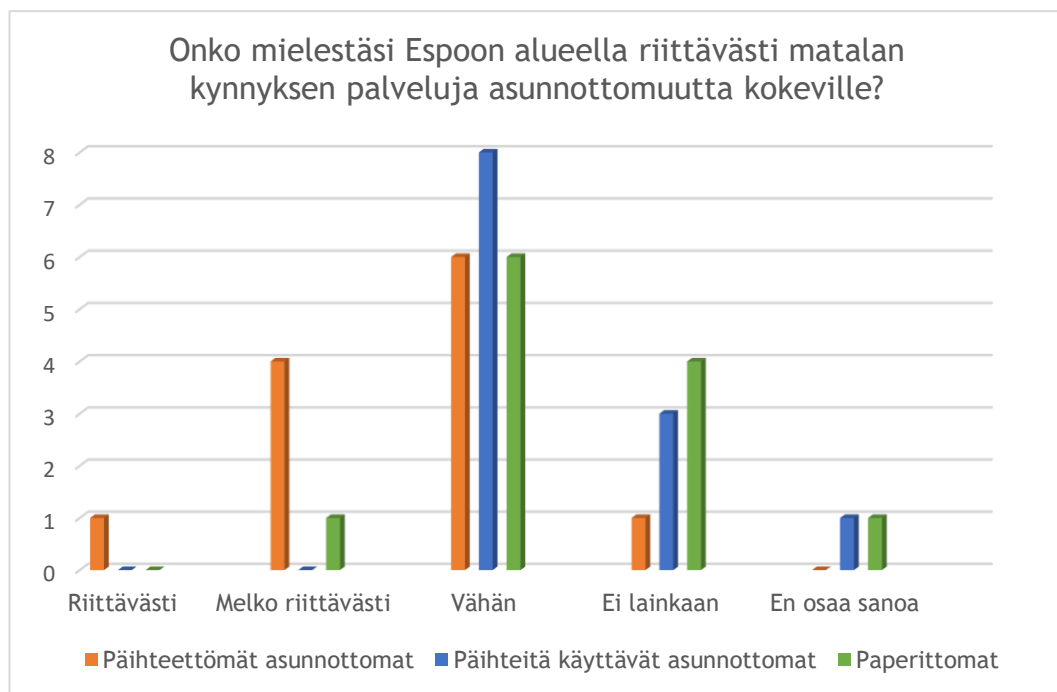
Säännöllistä päivätoimintaa, jossa tukea elämäntilanteeseen, ei velvoitetta päihteettömyyteen, mutta sujuva ohjaus palveluihin tarvittaessa - -

Vaikka toiseen työntekijäkyselyn kysymykseen oli tarkoitus saada vastauksia siitä, miksi kohdatut asiakkaat tarvitsevat työntekijän mainitsemia matalan kynnyksen palveluja, syitä kerrottiin vähän. Kohtaamisen tarpeen syiksi kerrottiin asiakkaiden usein kaipaavan kuuntelijaa. Asiakkaiden kerrottiin suoraan tuoneet esille tarpeen matalan kynnyksen kohtaamispaikalle. Asiakkaiden kerrottiin olevan myös yksinäisiä ja heillä on kysymyksiä paperiasioissa, ja siksi päiväkeskukselle on tarvetta. Työntekijät toivat myös ilmi, että

asiakkailla on huono taloustilanne riippuvuuksista, asunnottomuudesta ja talousasioiden hoidon osaamattomuudesta johtuen. Näiden syiden vuoksi asiakkaiden kerrottiin tarvitsevan paikan, josta saa apua etuushakemusten tekoon sekä ohjausta talousasioissa.

5.2.2 Matalan kynnyksen palveluiden tarve työntekijänäkökulmasta

Neljäs työntekijäkyselyn kysymyksistä oli kolmesta väittämästä koostunut kysymys, jonka jälkeen oli avoin kysymys liittyen väittämiin. Väittämät liittyivät matalan kynnyksen palveluiden riittävyyteen päihteettömille ja päihteitä käyttäville asunnottomuutta kokeville sekä paperittomille ihmisille. Kuvassa 2 on työntekijävastauksien jakaumat kysymykseen neljä.

Kuva 2 2: Työntekijäkyselyn tulokset asunnottomien palveluiden määrän riittävyydestä

Kuvan 2 mukaan päihteettömille asunnottomuutta kokeville ihmisille suunnattuja matalan kynnyksen palveluja arvioitiin pääosin olevan melko riittävästi (4) tai vähän (6). Vastauksissa tuotiin ilmi, että päihteettömille asunnottomuutta kokeville ihmisille ei ole riittävästi matalan kynnyksen palveluja. Yhdessä työntekijävastauksessa kerrottiin, että päihteettömille asunnottomuutta kokeville ihmisille olisi riittävästi matalan kynnyksen palveluja.

Kuvan 2 mukaan päihteitä käyttäville asunnottomuutta kokeville ihmisille suunnattuja matalan kynnyksen palveluja arvioitiin pääosin olevan vähän (8) tai ei lainkaan (3). Yksi työntekijä vastasi, että ei osaa sanoa. Paperittomille suunnattuja matalan kynnyksen

palveluja arvioitiin pääosin olevan vähän (6) tai ei lainkaan (4). Yhdessä työntekijävastauksessa tuotiin ilmi, että heille olisi melko riittävästi matalan kynnyksen palveluja. Yksi työntekijä vastasi, ettei osaa sanoa.

Viides työntekijäkyselyn kysymyksistä liittyi neljanteen kysymykseen eli välttämäkysymykseen. Viidennessä kysymyksessä pyydettiin kertomaan, millaisia matalan kynnyksen palveluja kyseiselle ihmisryhmälle pitäisi olla, jos edelliseen kysymykseen oli vastannut vastausvaihtoehdoista ”vähän” tai ”ei lainkaan”. Vastaukset olivat pitkälti saman suuntaisia kuin vastaukset kysymykseen kaksi, millä selvitettiin työntekijöiden näkemyksiä yleisesti työntekijöiden kohtaamien asiakkaiden tarvitsemia matalan kynnyksen palveluja.

Pääluokiksi viidenteen kysymykseen muodostuivat Perustarpeiden ja muiden tarpeiden täyttäminen, Sosiaali- ja palveluohjaus, Toiminta, Pop up -tilaisuudet sekä Päihteettömyyden tukeminen. Perustarpeiden ja muiden tarpeiden -pääluokka koostui maininnoista ruokailusta, hygienian hoitamisesta, lepäämisestä ja oleskelusta, pyykinpesusta, vaatejaosta, tietotekniikan käyttämisestä, terveydenhuollosta sekä tilapäismajoituksesta. Hygienian hoitaminen ja pyykinpesu mainittiin molemmat kolmesti, ruokailu sekä lepo ja oleskelu mainittiin molemmat kahdesti, vaatejako, tietotekniikan käyttö, terveydenhuolto sekä tilapäismajoitus mainittiin jokainen kerran.

Espoossa tulisi olla enemmän paikkoja, missä voisi peseytyä, ruokailla ja levätä.

Tarpeen voisivat olla matalan kynnyksen paikat, joista saisi yhdestä paikasta ohjausta ja neuvontaa sekä peruspalveluja, ettei tarvitse ohjata asiakasta monelle ”luukulle”.

Sosiaali- ja palveluohjauksen pääluokka koostui maininnoista, jotka liittyivät neuvontaan ja ohjaukseen, saattamiseen sekä kohtaamiseen. Neuvonta ja ohjaus mainittiin kuusi kertaa, saattaminen kerran ja kohtaaminen kahdesti. Toiminta-pääluokka koostui vertaistoiminta, päivätoiminta, ryhmätoiminta sekä ajanviettopaikka maininnoista. Vertais- ja ryhmätoiminta mainittiin molemmat kerran ja päivätoiminta sekä ajanviettopaikka mainittiin molemmat kahdesti.

Päiväkeskuksia, joissa voi viettää aikaa, ja joissa voi saada tukea ja neuvoja oman tilanteen selvittämiseen.

Pop up -tilaisuudet -pääluokka koostui yhdestä maininnasta liittyen palveluiden pop up -tilaisuuksiin. Vastauksen perusteella pop up -tilaisuuksissa olisi tarkoitus kertoa matalan kynnyksen palveluista. Päihteettömyyden tukemisen pääluokka koostui yhdestä maininnasta liittyen päihteettömyyden tukirakenteiden vahvistamiseen. Työntekijät toivat ilmi, että päihteitä käyttävät ihmiset ovat niin erilaisia ihmisinä ja tarpeiltaan, että he tarvitsevat erilaisia palveluja. Se mikä toimii toiselle, ei välttämättä toimi jollekin muulle.

5.2.3 Päiväkeskuksen ja jalkautuvan vertaistoiminnan hyödyt

Kysymyksillä kuusi ja seitsemän selvitettiin työntekijöiden ajatuksia siitä, millaisia hyötyjä matalan kynnyksen päiväkeskuksella ja jalkautuvalla vertaistoiminnalla on niin asiakkaan, työntekijän kuin ympäristön kannalta. Suurin osa hyödyistä molemmissa palveluissa liittyivät asiakkaisiin. Työntekijöihin liittyviä hyötyjä mainittiin muutamia ja vähiten hyötyjä mainittiin ympäristöön liittyen.

Matalan kynnyksen päiväkeskukseen liittyvien hyötyjen pääluokiksi muodostuivat Avun saaminen, Palveluiden saavutettavuuden lisääntyminen, Tarpeiden tyydyttäminen, Paikka ajanviettoon sekä Haittojen väheneminen asiakkaan elämässä ovat asiakkaisiin liittyviä hyötyjä. Avun saaminen koostui maininnoista, jotka liittyivät yhden luukun -periaatteeseen, ohjautumisesta tarkoituksenmukaisiin palveluihin, oikea-aikaisuuteen, sosiaali- ja palveluohjauksesta sekä kohtaamisesta.

Jos palvelut ja mielekäs päiväaikainen paikka olisi tarjolla, se voisi helpottaa asiakkaiden palvelujen piiriin pääsemistä ja asioiden eteenpäin menemistä, jos ei tarvitsisi juosta paikasta toiseen. Paikka, jossa viettää aikaa, toisi varmaan myös mielekkyyttä arkeen.

Pääluokka Palveluiden saavutettavuuden lisääntyminen muodostui maininnasta liittyen ajanvaraukseen. Yksi työntekijä kommentoi, että ajanvaraus helpottuu, kun on laite ajanvaraukseen. Tarpeiden tyydyttäminen -pääluokka koostui lepoon ja oleskeluun, ruokailuun, hygienian hoitamiseen, pyykinpesuun, terveydenhuoltoon sekä tietotekniikan käyttöön liittyvistä maininnoista. Näistä jokainen mainittiin kerran vastauksissa.

Paikka ajanviettoon -pääluokka koostui maininnoista, jotka liittyivät turvalliseen oleskelupaikkaan. Kahdessa työntekijävastauksessa matalan kynnyksen päiväkeskuksen hyödyksi mainittiin se, että se mahdollistaisi asiakkaille turvallisen oleskelupaikan. Eräissä vastauksessa mainittiin erityisesti se, että se mahdollistaisi turvallisen oleskelupaikan, josta asiakkaita ei häädettäisi pois. Pääluokka Haittojen vähenemisestä asiakkaan elämässä koostui suorista maininnoista haittojen vähenemisestä sekä mahdollisuudesta valita.

Asiakkaat saavat paikan, jossa voivat olla rauhassa, ilman pelkoa, että heidät ajetaan pois.

Asiakas ei joudu ehkä menemään päihteitä käyttävien kavereidensa luokse.

Matalan kynnyksen päiväkeskukseen liittyvien hyötyjen pääluokat Asiakkaan saavuttaminen ja Työn helpottuminen ovat työntekijöihin liittyviä hyötyjä. Pääluokka Asiakkaan saavuttaminen koostui yhdestä maininnasta liittyen asiakkaan kohtaamisesta useammin. Vastauksessa kerrottiin, että päiväkeskus voisi mahdollistaa asiakkaan näkemisen ja kuulumisten kyselyn useammin. Työn helpottuminen -pääluokka koostui suorasta maininnasta liittyen työn helpottumisesta sekä maininnoista työn ruuhkaudettomuudesta, työajan lisääntymisestä sekä

verkostotyön helpottumisesta. Näitä kaikkia mainintoja yhdisti se, että nämä hyödyt saavutetaan sillä, kun osa työntekijöiden asiakkaista siirtyy päiväkeskuksen asiakkaiksi.

Oma työni x:ssä on niin riittämätöntä ajateltuna asiakasmääriin, että ei pärjätä mitenkään ilman kolmatta sektoria ja sieltä saatavaa tukea asiakkaille ja asioidenhoitoapua.

Pelkät neuvonta-asiat eivät enää ruuhkauttaisi omaa kiireellisiin hakemuksiin painottuvaa työtä, ja asiakkaat voisi ohjata hakemaan jatkossa tarvittaessa neuvoja päiväkeskuksesta.

Päiväkeskukseen liittyvien hyötyjen pääluokka Ympäristön rauhoittuminen on ympäristöön liittyvä hyöty. Pääluokka muodostui maininnoista, jotka liittyivät häiriökäyttäytymisen vähentymiseen sekä päiväkeskuksen ympäristön rauhoittumiseen.

Näkisin päiväkeskuksen perustamisen helpottavan levottomuutta ja aggressiivisuutta.

Jalkautuvaan vertaistoimintaan liittyvien hyötyjen pääluokat Palveluiden saavuttamisen helpottuminen ja Osallisuuden kokemus liittyivät asiakkaiden saamiin hyötyihin. Palveluiden saavuttamisen helpottuminen -pääluokkaan liittyivät maininnat palveluihin löytämisestä, palveluiden tuomisesta asiakkaan lähelle, palveluihin saattamisesta, viranomaispelon hälvenemisestä sekä vertaisavun vastaanottamisesta. Osallisuuden kokemuksen -pääluokka koostui vertaistuen ja kuulluksi tulemisen maininnoista.

Jalkautuvan työn myötä sosiaalityön palveluja on pystytty tuomaan lähemmäs asiakkaita, on voitu vähentää viranomaispelkoa, kun kohdataan työntekijöitä ihan muualla kuin toimistolla

Voi olla helpompi ottaa ensin apua vertaiselta kuin viranomaiselta.

Jalkautuvan vertaistoiminnan hyötyjen pääluokka Asiakkaiden tavoittamisen helpottuminen liittyi työntekijöiden hyötyihin, mutta se voidaan nähdä myös asiakkaisiin liittyvänä hyötynä. Pääluokka Asiakkaiden tavoittamisen helpottuminen koostui maininnoista, jotka liittyivät vaikeasti tavoitettavien asiakkaiden tavoittamiseen sekä matalalla kynnyksellä tavoittamiseen. Jalkautuviin vertaistoimijoihin liittyviä ympäristöhyötyjä työntekijävastauksissa ei mainittu ollenkaan.

Löydetään sellaisia ihmisiä, jotka eivät aktiivisesti hakeudu tuen piiriin.

5.2.4 Työntekijöiden näkemys palveluiden tarpeesta

Kysymyksillä kahdeksan ja yhdeksän selvitettiin työntekijöiden mielipidettä siihen, minkälainen tarve matalan kynnyksen päiväkeskukselle ja jalkautuvalle vertaistoiminnalle Espoossa on. Pääluokiksi matalan kynnyksen päiväkeskuksen tarpeeseen muodostuivat Suuri tarve, Tarpeellinen sekä Ei osaa sanoa. Kuusi työntekijää vastasi suoraan, että tarve on suuri.

Tarpeelliseksi matalan kynnyksen päiväkeskuksen arvioivat viisi työntekijää. Yksi työntekijä vastasi, ettei osaa sanoa, minkälainen tarve matalan kynnyksen päiväkeskukselle on.

Suuri tarve. Asunnottomien päihdeongelmaisten palvelut ovat Espoossa tarpeen.

Päiväkeskustoiminta on hyödyllinen.

Pääluokiksi jalkautuvan vertaistoiminnan tarpeeseen muodostuivat Suuri tarve, Melko suuri tarve, On tarvetta sekä Ei osaa sanoa. Kolme työntekijää vastasi suoraan, että tarve on suuri. Neljä vastaajaa kertoi, että jalkautuvalle vertaistoinnalle on tarvetta. Yksi kertoi tarpeen olevan melko suurta. Kaksi työntekijää vastasi, ettei osaa sanoa, minkälainen tarve jalkautuvalle vertaistoinnalle on.

Luulisi olevan tarpeen, koska on niin paljon asunnottomia.

Parhaita kohtajia ovat vertaiset!

Viimeisessä työntekijäkyselyn kysymyksessä työntekijät saivat antaa palautetta tai kommentoida aihetta muuten. Kahdestatoista työntekijästä kolme antoi loppukommentit. Vastauksissa kommentoitiin kyselyn olevan tarpeellinen ja kerrottiin työntekijän olevan mielellään mukana molemmissa työmuodoissa sekä toivottiin päiväkeskusta myös päihdeettömille asunnottomille, sillä osa päihdeiden käytön lopettaneista asunnottomista on kokenut ahdistusta tavata vanhoja päihdeitä käyttäviä tuttuja palveluissa.

5.2.5 Päiväkeskuksen ja jalkautuvan vertaistoiminnan sijainti

Kysymyksillä 10 ja 11 selvitettiin työntekijöiden näkemyksiä siihen, missä matalan kynnyksen päiväkeskuksen tulisi sijaita ja miksi, sekä minne jalkautuvien vertaistojien tulisi jalkautua ja miksi.

Päiväkeskuksen sijainnin pääluokiksi muodostuivat Hyvien kulkuyhteyksien lähellä, Suurkeskuksiin, Muiden palveluiden lähelle, Sijainnilla ei merkitystä, Ei mielenterveys- ja päihdepalveluiden lähelle sekä Ei suurkeskuksiin. Hyvien kulkuyhteyksien -pääluokka koostui maininnoista, jotka liittyivät juna- tai metroasemien läheisyyteen sekä suorista maininnoista liittyen hyviin kulkuyhteyksiin. Näitä vastauksia tuli yhteensä kahdeksan. Suurkeskuspääluokka koostui suorista sijaintivaihtoehdoista: Leppävaara kolmessa vastauksessa ja Matinkylä kahdessa vastauksessa. Leppävaaraa sijaintina perusteltiin sillä, että siellä oleskelee paljon ihmisiä. Molempia sijainteja perusteltiin sillä, että niihin on helppo liikkua. Pääluokka Muiden palveluiden lähelle koostui maininnoista, jotka liittyivät asiakkaan käyttämien palveluiden sekä mielenterveys- ja päihdepalvelujen läheisyyteen. Vastauksissa oltiin myös sitä mieltä, että päiväkeskusta ei tulisi sijoittaa suurkeskuksiin, ja että päiväkeskusta ei tulisi sijoittaa mielenterveys- ja päihdepalveluiden lähelle, jottei palvelut

keskittyisi liikaa samalle alueelle. Erään työntekijän mielestä sijainnilla ei ole merkitystä, jos palveluun pääsyyn annetaan matkalippuja.

Helppojen kulkuyhteyksien päässä, jotta asiakkaat saavuttaisivat palvelun.

Keskuksia tulisi olla kaksi: junaradan ja metron varrella.

Jalkautuvien vertaistoimijoiden sijainnin pääluokiksi muodostuivat Suurkeskuksiin, Ympäri Espoota sekä Ei osaa arvioida. Suurkeskus-pääluokka muodostui suorista sijaintivaihtoehdoista: Leppävaara, Espoon keskus ja Matinkylä mainittiin jokainen kolme kertaa vastauksissa, Kivenlahti mainittiin kahdessa ja Suvela yhdessä vastauksessa. Suora maininta suurista keskuksista mainittiin kerran. Erityisenä sijaintina mainittiin Leppävaaran korvaushoitoklinikan läheisyys. Espoon keskusta ja Leppävaaraa jalkautumisen sijaintina perusteltiin sillä, että työntekijä on törmännyt siellä päihteitä käyttäviin ihmisiin. Leppävaaraa, Espoon keskusta, Matinkylää sekä Kivenlahtea jalkautumisen sijaintina perusteltiin sillä, että siellä on tunnetusti asunnottomia.

Jalkautumisesta olisi varmaan hyötyä siten, jos se pystyttäisiin toteuttamaan usealla eri alueella Espoossa.

Ympäriinsä suuriin keskuksiin, asiakkaat löytyisivät helposti.

Ympäri Espoota -pääluokka muodostui vastauksista, joissa sanottiin, että jalkautua tulisi eri Espoon alueilla, asiakaskunnan perässä, ostoskeskusten ja hyvien kulkuyhteyksien läheisyyteen. Edellä mainitut sijainnit mainittiin jokainen kahteen kertaan vastauksissa. Yksi työntekijä vastasi, ettei osaa arvioida, minne jalkautuvien vertaistyöntekijöiden tulisi jalkautua.

6 Johtopäätökset

Tarvekartoituksessa selvitettiin matalan kynnyksen palveluiden tarvetta Espoon alueella. Tutkimuskysymyksinä olivat: 1) Millainen tarve matalan kynnyksen palveluille on Espoon alueella, 2) Millaisille matalan kynnyksen palveluille on tarvetta sekä 3) Missä matalan kynnyksen palveluiden kuuluisi sijaita. Tutkielma toteutettiin kyselylomakkeiden avulla sekä matalan kynnyksen palveluiden kohderyhmään kuuluvien asiakkaiden että heidän kanssaan työskentelevien sosiaalialan ammattilaisten mielipidettä kysyen. Asiakaskyselyihin vastasi 29 asiakasta ja työntekijäkyselyyn vastasi 12 työntekijää.

Niin työntekijä- kuin asiakasvastausten perusteella matalan kynnyksen päiväkeskustoiminnan tarve arvioitiin suuremmaksi verrattuna jalkautuvan vertaistoiminnan tarpeeseen. Vastausten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että Espoossa on tarvetta sekä matalan kynnyksen päiväkeskukselle että jalkautuvalle vertaistoiminnalle. Saattaa olla, että jalkautuvan

vertaistoiminnan palvelumuoto on mahdollisesti tuntemattomampi verrattuna päiväkeskukseen. Tämän vuoksi jalkautuvaa vertaistoimintaa ei nähty yhtä tarpeellisena kuin päiväkeskusta.

Lähes puolet asiakaskyselyyn vastanneista kertoivat päihteiden käytön olleen kokemuksensa mukaan esteenä palveluiden saamiselle, mikä kertoo siitä, että on tarvetta sellaisille palveluille, joissa päihteettömyys ei ole vaatimus. Törmä (2007, 145) toteaa matalan kynnyksen palveluita käsittelevässä tutkimuksessaan, että jos Stoorin kaltaisia päiväkeskuksia ei olisi, huonoimmassa asemassa ja moniongelmaisimmat asiakkaat jäisivät täysin palveluiden ulkopuolelle. Samaan aikaan kaikkein aktiivisimmat asiakkaat kuormittaisivat päivystyksellistä terveydenhuoltoa akuutteihin vaivoihin ja tarpeisiin apua hakemalla. Törmän (2007) mukaan matalan kynnyksen palvelut ovat merkityksellisiä huono-osaisimpien huumeita käyttävien ihmisten tavoittajia.

Työntekijäkyselyiden vastauksista nousi esille, että palveluiden piiriin pääsemisen kynnys nousee päihteitä käyttävien asiakkaiden kohdalla, ja he saattavat jäädä kokonaan palveluiden ulkopuolelle. Palveluiden piiriin pääsy on suunnittelematonta. Asiakasvastauksesta tuli ilmi, että on vaikeaa noudattaa sovittuja tapaamisaikoja, joten olisi hyvä, jos apua olisi saatavilla ennalta tiedossa olevien aukioloaikojen puitteissa ”yhdeksi luukulta”. Tätä keskitettyä ”yhden luukun” - palvelukonseptia peräänkuulutettiin myös työntekijäpuolella. Työntekijät tunnistivat tarpeen palvelu- ja sosiaaliohjaukselle, kuten etuushakemusten täyttämisen avustamisen. Asiakkaista lähes puolet koki tarvitsevansa henkilökunnan apua ja ohjausta. Jalkautuva vertaistyyön hyödyiksi työntekijät mainitsivat muun muassa sen, että palveluiden saavutettavuus paranee, kun ne tuodaan sinne missä asiakkaat kulloinkin liikkuvat - myös vaikeasti tavoitettavat asiakkaat saataisiin mahdollisesti palveluiden piiriin.

Matalan kynnyksen päiväkeskuksen sijaintitavoiksi nousivat molemmissa kyselyvastauksissa hyvien kulkuyhteyksien läheisyys, ja molemmat ryhmät ehdottivat suoriksi sijainneiksi Leppävaaraa, Matinkylää sekä Espoon keskustaa. Päiväkeskukseen pääsemisen kynnykseksi voidaan vastausten perusteella tulkita päiväkeskuksen fyysinen sijainti. Jos päiväkeskus sijaitsee kaukana asiakkaan arkiympäristöstä eikä hänellä ole rahaa ostaa julkisen liikenteen matkalippua, asiakas ei välttämättä tule palveluun. Nämä samat seikat nousivat myös Törmän (2009, 123-124) tekemässä tutkimuksessa.

Jalkautuvan vertaistoiminnan koettiin tavoittavan parhaiten asiakkaita hyvien kulkuyhteyksien varrella. Suoriksi sijaintivaihtoehtoiksi molemmissa kyselyissä nousivat Leppävaarassa, Matinkylässä ja Espoon keskustassa. Näiden sijaintien kohdalla vastaukset olivat molemmissa ryhmissä yhteneväisiä. Myös Suvela ja Kivenlahti mainittiin. Eräs työntekijä ehdotti vertaistoiminnan jalkautuvan Leppävaaran korvaushoitopoliklinikan läheisyyteen.

Asiakaskyselyiden vastauksissa nousivat esille ne sijainnit, joihin on helppo tulla julkisilla kulkuneuvoilla, varsinkin ilman bussilippua.

Sekä asiakkaat että työntekijät tunnistivat tarpeen fyysisten perustarpeiden, kuten ruokailun ja lepomahdollisuuden tarjoamiselle. Päiväkeskuksen tarjoamista palveluista asiakkaat toivoivat eniten aamupalaa ja muuta ruokailua, pyykinpesua ja apua verkkoasioinnissa.

Vertaistuen arvo tunnistettiin niin työntekijä- kuin asiakasvastaajien piirissä. “Vertaistukea ei koskaan ole liikaa”, mainitsi eräs asiakaskyselyyn vastanneista. “Voi olla helpompi ottaa ensin apua vertaiselta kuin viranomaiselta” totesi puolestaan eräs työntekijä. Myös Virokannas, Osolanus ja Varonen (2014, 11) ovat todenneet vertaisten hälventävän viranomaispelkoa.

Päiväkeskus ja Huudikoutsi-toiminta täydentävät toisiaan. Jalkautuessaan Huudikoutsit voivat ohjata ihmisiä kunnan tuottamiin sosiaali- ja terveystalouteihin sekä päiväkeskukseen, jossa he voivat huolehtia perustarpeidensa tyydyttämisestä ja saada kokonaisvaltaista apua elämäntilanteen selvittämiseen.

Osa asiakaskyselyyn vastanneista kertoivat tarvitsevansa puhelinta tai tietoteknistä laitetta, myös joitakin viittauksia puhelimen ja internetin käytöstä tuli työntekijäkyselyn vastauksista. Puhelimettomuus tai prepaid-liittymän omistaminen haastavat, jopa estävät, ajanvarauksen tekemistä ja muuta yhteydenottoa esimerkiksi Kelaan. Kelan palvelunumerot ovat maksullisia, mihin ei voi soittaa prepaid-numerosta. Tavallista liittymää taas ei usein saa, jos on maksuhäiriömerkintöjä. Tämä haastaa jo valmiiksi huonommassa asemassa olevien asiakkaiden asioiden hoitoa itsenäisesti. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2021a.) Tällöin asiakkaan ainoaksi mahdollisuudeksi saattaa jäädä päiväkeskuksesta lainattu puhelin tai tietokone esimerkiksi juuri ajanvarausta tai etuuspäätöksen selvittämistä varten.

Myös seurakuntien tarjoama nuorisotyö kuuluu kolmannen sektorin palveluihin, ja siksi ennalta ehkäisevä työ saattaa jäädä järjestöjen hoidettavaksi, kun nuorisopsykiatrian palveluita on jatkuvasti vähennetty. Esimerkiksi Helsingissä ei enää nykyisin ole alaikäisten suljettua katkaisuhoidon osastoa alaikäisille päihdeongelmallisille, vaan hoito tapahtuu pääosin avopalveluina nuorisopsykiatrian poliklinikalla ja nuorisoasemalla. Koronapandemian aikana nuorten tilanne pääsy palveluiden piiriin on vaikeutunut entisestään koska henkilöstöä on jouduttu siirtämään pandemian edellyttämiin tehtäviin ja että osa palveluista on jouduttu toteuttamaan etäpalveluina. (Valvira 2021.)

7 Pohdinta

Tutkielmaproessin vaiheet eivät edenneet kaikilta osin suunnitelmiamme mukaan. Alkuperäinen ajatuksemme oli, että olisimme asiakaskyselyiden sijaan toteuttaneet

tutkimamme henkilökohtaisesti siten että olisimme täyttäneet kyselylomakkeen haastattelun tukena yhdessä asiakkaan kanssa. Koimme tärkeäksi nimenomaan asiakkaan kohtaamisen heille luontevassa ympäristössä. Tutkimuslupaa hakiessa tämä koitui ongelmaksi, sillä sen ajateltiin olevan riski anonyymiydelle tilassa, jossa muun muassa suonensisäisten huumeidenkäyttäjien välineiden vaihto on mahdollista.

Asiakaskyselyn tuloksia analysoitaessa huomasimme, että esimerkiksi osallisuuteen liittyvät kysymykset sekä seitsemäs kysymys tuottivat hankaluuksia. Kysymyksiä ja ohjeistusta ei oltu ymmärretty välttämättä täysin oikein. Näin jälkeen päin olisikin ollut hyvä, että olisimme päässeet jalkautumaan palveluihin auttamaan kyselyyn vastaamisessa, jotta väärinymmärryksiä olisi tullut vähemmän. Myös lyhyempi asiakaskysely olisi saattanut helpottaa vastaamisessa, mutta koska kartoitettiin kahden matalan kynnyksen palvelun tarvetta kysymyksiäkin tuli automaattisesti enemmän.

Talentian julkaisemissa sosiaalialan eettisissä ohjeissa puhutaan monesti haavoittuvassa asemassa olevien puolella olemisesta. Tarvekartoituksella selvitimme haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten mielipidettä palveluiden tarpeesta ja toimme ne esille. Tarvekartoitus on osaltaan ollut vaikuttamassa siihen päätökseen, että Espooseen perustetaan Espoon Illusia ja että Huudikoutsit jalkautuvat sinne. Tarvekartoituksen tuloksia voivat käyttää niin Espoon kaupungin mielenterveys- ja päihdepalvelujen työntekijät sekä Sininauhasäätiö ja Irti Huumeista ry, mutta myös muut Espoossa toimivat tahot voivat käyttää tuloksia palveluidensa kehittämiseen.

Matalan kynnyksen palveluja kohtaan on esitetty myös kritiikkiä. Matalan kynnyksen palveluja pidetään kolmannen sektorin toimijoiden tuottamina palveluina. Tämän käsityksen vaarana on, että huono-osaisimmat ihmiset jätetään järjestöjen hoidettaviksi samalla, kun palvelujärjestelmä hoitaa parempiosaiset ihmiset. Huolta aiheuttaa myös se, että palvelujärjestelmässä olevat kynnykset korostuvat entisestään. Palvelujärjestelmän on helppo käännä pois sellaiset ihmiset, jotka eivät pysty vastaamaan palvelujärjestelmän kriteereihin, koska heille on oma palvelunsa. (Leemann & Hämäläinen 2015, 8.) Jotta matalan kynnyksen palveluissa käyvä ihminen saa tarvitsemansa tuen ja avun, matalan kynnyksen palvelun tuottajan ja palvelujärjestelmän tulee toimia yhteistyössä asiakkaan asiaa hoitaakseen.

Ennen matalan kynnyksen palvelun käynnistymistä ei voida tarkalleen ottaen tietää, kuinka hyvin palvelu tavoittaa kohderyhmäänsä ja minkälaisella aikataululla. (Leemann & Hämäläinen 2015, 4). Tulevaisuudessa, kun toiminta Espoossa on ollut käynnissä jonkun aikaa, olisikin mielenkiintoista tietää, kuinka paljon kohderyhmää on tavoitettu, minkälaisella aikataululla ja kuinka paljon he ovat käyttäneet palveluja. Myös Huudikoutsin toiminnan ja

Illusia-päiväkeskuksen välisestä yhteistyöstä Espoossa voisi olla mielekästä tehdä tutkimusta: onko yhteistyö lisännyt asiakaskunnan ohjautumista eteenpäin palveluissa.

Sininauhasäätö ja Irti Huumeista ry saivat STEA:lta hankerahoituksen matalan kynnyksen päiväkeskukselle ja jalkautuvalle vertaistoiminnalle Espooseen vuosille 2022-2024. Irti Huumeista ry:n Huudikoutsi-toiminta on jo aloittanut toimintansa Espoossa kevään 2022 aikana. Sininauhasäätöön Espoon Illusia ei vielä ole päässyt aloittamaan toimintaansa, sillä sopivia tiloja päiväkeskustoiminnalle ei ole toistaiseksi löytynyt.

Lähteet

Painetut

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino.

Partanen, A., Holmberg, J., Inkinen, M., Kurki, M. & Salo-Chydenius, S. 2018. Päihdehoitotyö. 1.-2. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Kostiainen, E. & Laakso, S. 2013. Vailla vakinaista asuntoa olevat Helsingissä. Teoksessa Hyväri, S. & Kainulainen, S. (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Tampere: Juvenes Print, 25-47.

Saari, J. 2015. Huono-osaiset - Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Helsinki: Gaudeamus.

Suonio, M. & Kuikka, U. 2012. Asunnottomien ja eri toimijoiden kertomuksia ja tulkintoja asunnottomuudesta. Teoksessa Forssén, K., Roivainen, I., Ylinen, S. & Heinonen, J. (toim.) Kohtaako sosiaalityö köyhyyden? Kuopio: UNIpress, 223-246.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 7. painos. Vantaa: Hansaprint.

Törmä, S. 2009. Kynnyskysymyksiä. Huono-osaisimmat huumeiden käyttäjät ja matala kynnyks. Hämeenlinna: Sosiaalikehitys.

Törmä, S. 2007. Huono-osaisimmat huumeiden käyttäjät matalan kynnyksen päiväkeskuksessa. Teoksessa Törmä, S. Kynnyskysymyksiä. Huono-osaisimmat huumeiden käyttäjät ja matala kynnyks. 2009. Hämeenlinna: Sosiaalikehitys, 171-186.

Välimaa, M. 2021. Sosiaalityön asiakkaat ja nimby-ilmiö. Teoksessa Matthies, A-L, Svenlin, A-R. & Turtiainen, K. (toim.) Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Tallinna: Gaudeamus, 55-65.

Sähköiset

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. 2022. Asunnottomat 2021. Viitattu 26.4.2022.

<https://www.ara.fi/download/noname/%7B7E6FD4AE-A5D4-4849-91CA-B93E67EAC52E%7D/173370>

FEANTSA. 2021. ETHOS-yleiseurooppalaisen asunnottomuuden muodot. Viitattu 11.8.2021.

[fi_2012_ethosleaflet_v0350556302500884834.pdf \(feantsa.org\)](https://www.feantsa.org/fi_2012_ethosleaflet_v0350556302500884834.pdf)

Hakkarainen, P, Kaprio, J., Pirkola, S., Seppälä, T., Soikkeli, M. & Suvisaari, J. 2014. Kannabis ja terveys. Viitattu 26.4.2022.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116243/Kannabis_ja_terveys_taitto_korjattu_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Haapala, M. 2020. Etiikkapalkinnon saanut Huoltso on monelle ainut paikka, mihin voi mennä.

Viitattu 18.4.2022. [https://www.tampere.fi/tampereen-](https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/ajankohtaista/artikkelit/2020/06/02062020_1.html)

[kaupunki/ajankohtaista/artikkelit/2020/06/02062020_1.html](https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/ajankohtaista/artikkelit/2020/06/02062020_1.html)

Heinonen, V., Kiilunen, L. & Vuorio, A. 2021. Nais erityinen vertaistuki - Novat-ryhmät naisen hyvinvoinnin tukena. Teoksessa Nieminen, P. & Lahikainen, E. (toim.) Vertaistuen

moninaisuus. Viitattu 30.9.2021. [https://kansalaisareena.fi/wp-](https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2021/01/Vertaistuen_moninaisuus_WEB1494.pdf)

[content/uploads/2021/01/Vertaistuen_moninaisuus_WEB1494.pdf](https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2021/01/Vertaistuen_moninaisuus_WEB1494.pdf)

Irti Huumeista ry. 2021. Toimintasuunnitelma ja talousarvio 2022. Viitattu 17.4.2022.

<https://irtihuumeista.fi/wp-content/uploads/Tosu2022.pdf>

Jauhiainen, JS., Gadd, K. & Jokela, J. 2018. Paperittomat Suomessa 2017. Viitattu 23.8.2021.

https://www.researchgate.net/publication/322702535_UNDOCUMENTED_MIGRANTS_IN_FINLAND_IN_2017_PAPERITTOMAT_SUOMESSA_2017

Kainulainen, S. & Saari, J. 2013. Koettu huono-osaisuus Suomessa. Teoksessa Niemelä, M. &

Saari, J. (toim.) Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa, 22-42. Viitattu 26.4.2022.

[https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40230/Huono-](https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40230/Huono-osaisten_hyvinvointi.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

[osaisten_hyvinvointi.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40230/Huono-osaisten_hyvinvointi.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Keskimäki, I., Nykänen, E. & Kuusio, H. 2014. Paperittomien terveyspalvelut Suomessa.

Viitattu 14.8.2021.

[https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114941/THL_RAP2014_011web.pdf?sequence](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114941/THL_RAP2014_011web.pdf?sequence=3&isAllowed=y)

[=3&isAllowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114941/THL_RAP2014_011web.pdf?sequence=3&isAllowed=y)

Leemann, L. & Hämäläinen, R-M. 2015. Matalan kynnyksen palvelut. Viitattu 15.4.2022.

[https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Matalan_Kynnyksen_Palvelut.pdf/97](https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Matalan_Kynnyksen_Palvelut.pdf/97b1aef8-b8ca-4ec3-ac4c-b80d3e754cec)

[b1aef8-b8ca-4ec3-ac4c-b80d3e754cec](https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Matalan_Kynnyksen_Palvelut.pdf/97b1aef8-b8ca-4ec3-ac4c-b80d3e754cec)

Maslow, A. 2020. A Theory of human motivation. E-kirja. Sanage Publishing House.

Ovaska, A. & Koskela, V. 2019. Haittoja vähentävän työn opas. Viitattu 29.9.2021. [https://a-](https://a-klinikksaatio.fi/sites/default/files/2019-12/haittoja_vahentavan_tyon_opas_voljy.pdf)

[klinikkasaatio.fi/sites/default/files/2019-12/haittoja_vahentavan_tyon_opas_voljy.pdf](https://a-klinikksaatio.fi/sites/default/files/2019-12/haittoja_vahentavan_tyon_opas_voljy.pdf)

Pitkänen S., Harju H., Törmä S., Huotari K., Mayer M. & Pyykkönen S. 2019.

Asunnottomuusohjelmien arviointi. Ohjelmista asunnottomuustyön vakiinnuttamiseen.

Viitattu 22.4.2022.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161686/YM_11_2019_Asunnotto_muusohjelmien_arviointi.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A., Kuula, A., Rissanen, R. & Karvinen, I. 2009.

Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV- kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja.

Viitattu 22.04.2022. [kvalimotv.pdf \(tuni.fi\)](http://kvalimotv.pdf.tuni.fi)

Sininauhasäätiö. 2022. Päiväkeskus Illusia. Viitattu 17.4.2022.

<https://www.sininauhasaatio.fi/paivakeskustoiminta/paivakeskus-illusia/>

Sininauhasäätiö. 2021a. Opas kadun kansalle koronan aikana. Viitattu 17.4.2022.

<https://storage.googleapis.com/sininauhasaatio-production/2021/06/c9f059c2-opas-kadunkansalle-kesakuu-2021.pdf>

Sininauhasäätiö. 2021b. Tutustu työhömmme. Viitattu 23.4.2022.

https://www.sininauhasaatio.fi/sininauhasaatio/sininauhasaatio-tyomme_ja_arvomaailmamme/

Sininauhasäätiö. 2021c. Historia ja perustehtävä. Viitattu 23.4.2022.

https://www.sininauhasaatio.fi/sininauhasaatio/sininauhasaatio-tyomme_ja_arvomaailmamme/historia-ja-perustehtava/

Särkelä-Kukko, M. 2019. Päihteidenkäyttö ja yhteiskunnallisen osallisuuden ongelmat. Viitattu

16.04.2022. [Päihteidenkäyttö ja yhteiskunnallisen osallisuuden ongelmat | Päihdelinkki.fi](http://paihdelinkki.fi)

[\(paihdelinkki.fi\)](http://paihdelinkki.fi)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012 Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen

käsitleminen Suomessa. Viitattu 26.4.2022.

https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tepponen, M., Strandén, P. & Rutanen, H. 2015. Yhteinen päiväkeskus. Apua arkeen, tukea

kuntoutumiseen ja askeleita yhteisöllisyyteen. Viitattu 18.4.2022.

https://storage.googleapis.com/sininauhaliitto-production/2017/12/7a543c71-yhteinen_paivakeskus_-kirja_0.pdf

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2022. Kokemusosaaminen. Viitattu 17.4.2022.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/osallisuutta-edistava-hallintomalli-tukee-osallisuustyon-johtamista/kokemusosaaminen>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2021a. Prepaid-liittymistä ei voi aina soittaa Kelaan ja se on ollut ongelma erityisesti korona-aikana. Viitattu 6.11.2021. <https://blogi.thl.fi/prepaid-liittymista-ei-voi-aina-soittaa-kelaan-ja-se-on-ollut-ongelma-erityisesti-korona-aikana/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2021b. Kouluterveyskysely 2006-2021. Viitattu 20.05.2022. https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_trendi?alue_0=87869&mittarit_0=200138&mittarit_1=199281&mittarit_2=199385&sukupuoli_0=143993

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Huuometilanne 2020. Viitattu 26.4.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140710/URN_ISBN_978-952-343-576-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Nuorten päihteiden käyttö ja rahapelaaminen - ESPAD-tutkimus. Viitattu 26.4.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138792/ESPAD_tilastoraportti2019.pdf?sequence=6&isAllowed=y

Tuhkanen, A. 2018. Kirjasto yrittää häätää huumeiden käyttäjät yleisistä vessoista - ”Onhan se vähän nihkeää mennä vessaan, jossa on just piikitetty heroiniä”. Viitattu 29.9.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-10051665>

Tähkäpää, A., Taavitsainen, T., Lehtinen, K., Kallinen, E., Ojala, S., Jutila, J., Syrjä-Turpeinen, S., Tukeva, P. & Lampenius, S. 2012. Nuoret seurakuntalaisina. Kirkkohallitus, Helsinki. Viitattu 25.04.2022. [2bbd7ddc-10c1-8290-d1b1-dd812bfb48ec \(evl.fi\)](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138792/2bbd7ddc-10c1-8290-d1b1-dd812bfb48ec_evl.fi)

Valvira. 2021. Lasten- ja nuorten mielenterveyspalveluihin pääsyä valvotaan. Viitattu 8.5.2022. <https://www.valvira.fi/-/lasten-ja-nuorten-mielenterveyspalveluihin-paasya-valvotaan?msclkid=ed9ba630cea811ec9c2856d4ed1df6d5>

Virokannas, H., Osolanus, L. & Varonen, T. 2014. Tää on meidän juttu. Päihdetyön vertaistoiminnan opas. Viitattu 29.9.2021. https://issuu.com/omaiset_huumetyon_tukena_ry/docs/vertaistoiminnan_opas_osis

Ympäristöministeriö. 2019. Asunnottomuusohjelmien arviointi. Ohjelmista asunnottomuustyön vakiinnuttamiseen. Viitattu 16.10.2021. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161686/YM_11_2019_Asunnotto_muusohjelmien%20arviointi.pdf

Vainikka, M. 2021. Kommentti. Sähköposti 16.11.2021. Irti Huumeista ry. Helsinki.

Kuviot

Kuva 1: Asiakkaiden tarvitsemat matalan kynnyksen päiväkeskuksen palvelut..... 27

Kuva 2 : Työntekijäkyselyn tulokset asunnottomien palveluiden määrän riittävydestä..... 31

Liitteet

Liite 1: Saatekirje työntekijöille	48
Liite 2: Saatekirje asiakkaille	49
Liite 3: Työntekijäkysely Word-muodossa	50
Liite 4: Asiakaskysely	52
Liite 5: Tyhjä esimerkkianalyysitaulukko	57
Liite 6: Palaute työelämäyhteistyökumppaneilta	58

Liite 1: Saatekirje työntekijöille

Hei,

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Laurea-ammattikorkeakoulusta ja Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyönämme tarvekartoituksen Espoossa. Tarvekartoituksen tarkoituksena on selvittää, millainen tarve Espoossa on matalan kynnyksen päiväkeskustoiminnalle, johon asiakkaat voivat tulla myös päihteitä käytettyään, ja jalkautuvalle vertaistoiminnalle sekä missä niiden tulisi sijaita. Yhteistyökumppaneinamme ovat Sininauhasäätiö ja Irti Huumeista ry. Opinnäytetyön valmistuttua se julkaistaan Theseus-palveluun, josta sen voi halutessaan käydä lukemassa.

Tarvekartoituksen materiaali kerätään kyselynä, jonka linkki on tässä saatekirjeessä sekä samassa sähköpostiviestissä kuin tämä saatekirjekin. Toivomme, että vastaatte siihen, sillä se tuottaa tärkeää tietoa ja mahdollistaa tarvekartoituksen tekemisen. Vastausaikaa kyselyllä on kaksi viikkoa eli 15.9.-28.9.2021.

Osallistumisesi kyselyyn on vapaaehtoista ja anonymia, sinua ei voida tunnistaa vastauksistasi emmekä kerää sinusta henkilötietoja. Keräämämme kyselymateriaali poistetaan asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua. Jos sinulla heräsi jotakin kysyttävää vastaamme mielellämme kysymyksiisi. Kiitokset ajastasi!

Linkki kyselyyn: <https://elomake.laurea.fi/lomakkeet/19510/lomake.html>

Ystävällisin terveisin sosionomiopiskelijat,
Inka-Julia Karanko

inka.karanko@student.laurea.fi

Tiina Nummenheimo

tiina.nummenheimo@student.diak.fi

Liite 2: Saatekirje asiakkaille

Hei,

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Laurea-ammattikorkeakoulusta ja Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyönämme tarvekartoituksen Espoossa. Tarvekartoituksen tarkoituksena on selvittää, millainen tarve Espoossa on päihhteelliselle matalan kynnyksen päiväkeskustoiminnalle ja jalkautuvalle vertaistoiminnalle sekä missä niiden tulisi sijaita. Yhteistyökumppaneinamme ovat Sininauhasäätiö ja Irti Huumeista ry.

Tarvekartoituksen materiaali kerätään paperikyselynä. Vastausaikaa kyselyllä on kaksi viikkoa eli 15.9. - 28.9.2021. Toivomme, että vastaatte siihen, sillä se tuottaa tärkeää tietoa ja mahdollistaa tarvekartoituksen tekemisen. Opinnäytetyön valmistuttua se julkaistaan Theseus-palveluun, josta voit sen halutessasi käydä lukemassa.

Osallistumisesi kyselyyn on vapaaehtoista ja anonymia, sinua ei voida tunnistaa vastauksistasi emmekä kerää sinusta henkilötietoja. Keräämämme kyselymateriaali tuhoetaan asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua. Jos sinulla heräsi jotakin kysyttävää vastaamme mielellämme kysymyksiisi.

Osallistumisesi tai osallistumatta jättäminen ei vaikuta sinun Espoon kaupungilta saatuun sosiaali- ja terveydenhuollon palveluun.

Ystävällisin terveisin sosionomiopiskelijat,

Inka-Julia Karanko

Tiina Nummenheimo

inka.karanko@student.laurea.fi

tiina.nummenheimo@student.diak.fi

Liite 3: Työntekijäkysely Word-muodossa

Hei!

Tervetuloa vastaamaan kyselyymme. Kyselyssä on niin avoimia kysymyksiä kuin monivalintakysymyksiä. Aikaa kyselyn täyttämiseen menee noin 5-10 minuuttia.

Sininauhasäätiö ja Irti Huumeista ry ovat perustamassa Espooseen päihteellistä matalan kynnyksen päiväkeskusta sekä jalkautuvaa vertaistoimintaa. Päihteellisellä päiväkeskuksella tarkoitetaan sellaista päiväkeskusta, jossa ei ole päihteettömyysvaatimusta. Päihteiden käyttö päiväkeskuksen tiloissa ei ole sallittua.

Lyhykäisyydessään **matalan kynnyksen päiväkeskuksessa** käyvät ihmiset voivat huolehtia perustarpeistaan, kuten ravinnon saamisesta, saada tukea niin työntekijöiltä kuin toisiltaan, saada palveluohjausta sekä viettää aikaa. Päiväkeskuksen kohderyhmää ovat asunnottomuutta kokevat, päihteitä käyttävät ihmiset ja paperittomat.

Jalkautuva vertaistoiminta eli Huudikoutsu-toiminta sijoittuu julkiseen tilaan, kuten juna- ja metroasemille. Jalkautuvat vertaiset ovat koulutettuja vertaisia, jotka tarjoavat neuvoja ja apua tarvitseville, antavat tietoa sosiaali- ja terveystalvaeluista sekä auttavat hakeutumaan niihin. Toiminnan tarkoituksena on parantaa julkisen tilan viihtyvyttä ja turvallisuutta sekä tuoda koulutetut kokemusasiantuntijat kaikille julkisia tiloja käyttävien ihmisten tueksi.

Kiitos vastauksistasi!

Terveisin,

Inka-Julia Karanko & Tiina Nummenheimo

1. Kerro lyhyesti, keitä ovat sinun asiakkaasi
2. Millaisia matalan kynnyksen palveluja kohtaamasi asiakkaat tarvitsevat ja miksi?
3. Millaisia haasteita palveluiden saavutettavuudessa mielestäsi on?
4. Onko mielestäsi Espoon alueella riittävästi matalan kynnyksen palveluja päihteettömille asunnottomille
 - a. Mielestäni Espoossa on matalan kynnyksen palveluja päihteettömille asunnottomille
 Riittävästi / Melko riittävästi / Vähän / Ei lainkaan / En osaa sanoa
 - b. Mielestäni Espoossa on matalan kynnyksen palveluja päihteitä käyttäville asunnottomille
 Riittävästi / Melko riittävästi / Vähän / Ei lainkaan / En osaa sanoa
 - c. Mielestäni Espoossa on matalan kynnyksen palveluja paperittomille
 Riittävästi / Melko riittävästi / Vähän / Ei lainkaan / En osaa sanoa

5. Jos vastasit ”Vähän” tai ”Ei lainkaan” johonkin yllä mainituista väitteistä, kerro tarkemmin, millaisia matalan kynnyksen palveluja kyseiselle asiakasryhmälle pitäisi olla?
6. Millaisia hyötyjä ajattelet matalan kynnyksen päiväkeskuksella olevan asiakkaiden, ympäristön sekä oman työsi kannalta?
7. Millaisia hyötyjä ajattelet jalkautuvalla vertaistoiminnalla olevan asiakkaiden, ympäristön sekä oman työsi kannalta?
8. Minkälainen tarve matalan kynnyksen päiväkeskukselle mielestäsi on?
9. Minkälainen tarve jalkautuvalle vertaistoiminnalle mielestäsi on?
10. Missä päihteellisen matalan kynnyksen päiväkeskuksen tulisi sijaita ja miksi?
11. Mille alueille Espoossa jalkautuvan vertaistoiminnan tulisi jalkautua ja miksi?
12. Lopuksi voit halutessasi antaa palautetta kyselystä tai kommentoida asiaa muuten.

Liite 4: Asiakaskysely

MILLAINEN TARVE MATALAN KYNNYKSEN PALVELUILLE ESPOOSSA MIELESTÄSI ON?

Sininauhasäätiö ja Irti Huumeista ry ovat perustamassa Espooseen jalkautuvaa vertaistoimintaa sekä matalan kynnyksen päiväkeskusta, jossa ei ole päihteettömyysvaatimusta. **Matalan kynnyksen päiväkeskuksessa** käyvät ihmiset voivat huolehtia perustarpeistaan, kuten ravinnon saamisesta, saada tukea niin työntekijöiltä kuin toisiltaankin, saada palveluohjausta esimerkiksi asumisasiaan ja Kelan lomakkeisiin sekä viettää aikaa. Päihteellisellä päiväkeskuksella tarkoitetaan sellaista päiväkeskusta, jossa ei ole päihteettömyysvaatimusta. Päihteiden käyttö päiväkeskuksen tiloissa ei ole sallittua.

Jalkautuva vertaistoiminta eli Huudikoutsu-toiminta sijoittuu julkiseen tilaan, kuten juna- ja metroasemille. Jalkautuvat vertaiset ovat koulutettuja vertaisia, jotka tarjoavat neuvoja ja apua tarvitseville, antavat tietoa sosiaali- ja terveyspalveluista sekä auttavat hakeutumaan palveluihin. Toiminnan tarkoituksena on parantaa julkisen tilan, esimerkiksi metroasemien, viihtyvyyttä ja turvallisuutta sekä tuoda koulutetut kokemusasiantuntijat kaikkien tueksi.

Tällä kyselyllä selvitämme jalkautuvan vertaistoiminnan ja päihteellisen matalan kynnyksen päiväkeskuksen kohderyhmän tarvetta kyseisille palveluille. Kiitos vastauksistasi, ystävällisin terveisin sosionomiopiskelijat Inka-Julia Karanko ja Tiina Nummenheimo!

1. Oletko asunnoton? Rastita tilannettasi kuvaava vaihtoehto.

Kyllä

Ei

2. Onko mielestäsi päihteiden käyttösi ollut esteenä palveluiden saamiselle? Rastita tilannettasi kuvaava vaihtoehto.

Kyllä

Ei

En käytä päihteitä

3. Jos vastasit kyllä, miten se on vaikuttanut? Vastaa sanallisesti.

4. Onko sinulla mielestäsi ollut mahdollisuus osallistua sinulle merkitykselliseen toimintaa, vaikuttaa sinun elämääsi koskeviin asioihin ja/tai olla osa sinulle tärkeää ryhmää?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

5. Jos vastasit ”Ei”, miten päiväkeskuksen toiminta ja jalkautuva vertaistoiminta voisivat vaikuttaa edellä mainittuihin asioihin? Vastaa sanallisesti.

6. Mitä sosiaali- ja terveystalvaeluita käytät tällä hetkellä? Jos listalta ei löydy lueteltuna käyttämäsi palvelua, voit lisätä sen listan loppuun.

- Aikuissosiaalityö tai muu sosiaaliohjaus
- Mielensterveys- ja päihdepalvelut
- Asumispaalvelut
- Matalan kynnyksen palvelut
- Jalkautuvat työntekijät
- Kokemusasiantuntijan vastaanotto
- Seurakunnan diakoniatyö
- En käytä sosiaali- ja terveystalvaeluja

Muu, mikä?

7. Mitä seuraavista matalan kynnyksen päiväkeskuksen tarjoamista palveluista tarvitsisit? Laita rasti ruutuun. Rastita myös vaihtoehto "Ei löydy Espoosta", jos tarvitsemaasi palvelua ei löydy Espoosta.

	Tarvitsen	Ei löydy Espoosta
Aamupala ja muu ruokailu	☐	☐
Pyykinpesu	☐	☐
Apu verkkoasioinnissa	☐	☐
Säilytyslokerot	☐	☐
Puhelimen käyttö	☐	☐
Suihku	☐	☐
Tietokoneen käyttö	☐	☐
Käyttövälineiden vaihto	☐	☐
Henkilökunnan tuki ja keskusteluapu	☐	☐
Muiden ihmisten kanssa juttelu	☐	☐
Vertaistuki	☐	☐
Lahjoitusvaatteet	☐	☐
Lepuhuone	☐	☐
Puhelimen latauspiste	☐	☐
Osallistuminen yhteiseen tekemiseen	☐	☐
Vertaistehtävät	☐	☐

Joku muu, mikä?

_____	☐	☐
_____	☐	☐
_____	☐	☐

8. Millainen tarve sinulla on matalan kynnyksen päiväkeskukselle?

- Suuri tarve
- Vähän tarvetta
- Ei lainkaan tarvetta

9. Miten matalan kynnyksen päiväkeskus vaikuttaisi arkeesi?

10. Millaisia jalkautuvien vertaistoimijoiden palveluja tarvitsisit?

- Tietoa sosiaali- ja terveystalveluja
- Tukea palveluihin hakeutumisessa
- Vertaistukea
- Muuta apua ja neuvoja
- En tarvitse jalkautuvien vertaistoimijoiden palveluja

11. Millainen tarve sinulla on jalkautuvalle vertaistalminnalle?

- Suuri tarve
- Vähän tarvetta
- Ei lainkaan tarvetta

12. Miten jalkautuva vertaistalminnta vaikuttaisi sinun arkeesi?

13. Mikä olisi mielestäsi päiväkeskukselle paras sijainti Espoossa?

14. Minne jalkautuvien vertaistoimijoiden tulisi jalkautua Espoossa?

15. Tähän voit halutessasi antaa palautetta kyselystä tai kommentoida aihetta muuten.

Liite 6: Palaute työelämäyhteistyökumppaneilta

Työelämän palaute

8.12.2015/ba

Hyvä työelämän edustaja

Kiitos, että tarjositte Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelijalle/opiskelijoille mahdollisuuden tehdä opinnäytetyö yrityksenne/organisaationne. Työelämän kehittäminen on tärkeä osa opinnäytetöidemme arvioinnissa. Pyydämmekin näkemystänne.

Yrityksen/organisaation nimi	Sininahasaatiö + Irti Huumeista ry
Työelämän edustajan/Arvioijan nimi ja tehtävänimike	Sonja Varonen, matalan kynnyksen toimintojen päällikkö + Mirka Haili, projektipäällikkö
Opinnäytetyön ohjaaja yrityksessä/organisaatiossa	
Opinnäytetyön tekijä/t	Tiina Nummenheimo + Inka Karanko

Miten yrityksenne/organisaationne hyödyntää tehtyä opinnäytetyötä?

Tehty tarvekartoitus on edesauttanut rahoituksen saamista hankkeelle. Tarvekartoituksesta on myös ollut hyötyä alkavan toiminnan suunnittelussa sekä yhteistyössä Espoon kaupungin kanssa.

Mitä uutta ja/tai odottamatonta tuli esille opinnäytetyöprosessin aikana tai tuloksissa?

Vahvasti ennako-oletuksia.

Miten kuvailisitte yhteistyötä opinnäytetyöntekijän/-tekijöiden kanssa?

Opinnäytetyön etenemisestä on ollut koko ajan ajantasaista tietoa, ja opiskelijat ovat pyytäneet tarvitsemiaan tietoja aktiivisesti työelämän edustajilta. Yhteistyö oli mielestämme erittäin antoisaa.

Haluaisitteko jatkossakin tarjota opiskelijoillemme opinnäytetyön aiheita tai harjoittelupaikkoja? Miten haluaisitte kehittää yrityksenne/organisaationne ja Laurea-ammattikorkeakoulun yhteistyötä?

Irti Huumeista ry ja Sininahasäätiö tekee mieluummin jatkossakin yhteistyötä Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa opinnäytetöiden ja harjoittelujen kautta.

Paikka ja päivämäärä	Helsingissä 9.5.2022
Työelämän edustajan/arvioijan allekirjoitus	
Nimenselvennys	Sonja Varonen ja Mirka Haili
Voitte palauttaa lomakkeen myös ilman allekirjoitusta sähköpostilla joko suoraan koulun ohjaajalle tai opinnäytetyöntekijälle, joka välittää viestin ohjaajalleen siten, että viestiketjusta näkyy allekirjoittajan sähköpostiosoite.	